

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH
A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ
BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VIKTIMOLOGICKÉ ASPEKTY
NÁSILÍ NA SENIORECH**

Autor práce: Blanka Kočková, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinované studium

Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Bc. Josefu Kříhovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Taktéž děkuji uživatelům Domova Hostomice – Zátor za ochotnou spolupráci a pomoc při sběru případových studií.

ABSTRAKT

KOČEOVÁ, B. *Viktimologické aspekty násilí na seniorech : bakalářská práce.*
České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 56 s.
Vedoucí bakalářské práce : Mgr. et Bc. Josef Kříha.

Klíčová slova: násilí, negativní jev společnosti, oběť, senior, stáří, trestný čin, victima.

Bakalářská práce v širším aspektu analyzuje juristické a kriminologické konsekvence násilí. V užší formě detekuje trestněprávní subsumpci zájmově demonstrovaných protiprávních jednání. Cílem bakalářské práce je analýza viktimologického zavinění a specifikace vztahu mezi obětí a pachatelem. Teoretická část nejdříve představuje gerontologii jako vědu o stáří, následně primárně vymezuje základní pojmosloví a východiska týkající se projevů stáří a stárnutí, specifikuje změny typické pro stáří, dále taktéž pojmy spojené s problematikou násilí a rámcově vymezuje účinné legislativní nástroje. Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, hlavně je využívána metoda případové studie – kazuistiky, neboť právě ta více zachází do hloubky problému, a umožňuje tak kritické a subjektivní zhodnocení míry výskytu viktimologických aspektů násilí na seniorech. V závěru dochází ke zhodnocení cílů a hypotéz bakalářské práce, k celkové rekapitulaci výsledků analýzy a též k nastínění možných opatření k eliminaci násilí na seniorech.

ABSTRACT

KOČEOVÁ, B. *Victimological Aspects of Violence Against Seniors*: Bachelor thesis. České Budejovice: The College of European and Regional Studies, o.p.s., 2015. 56 s. Supervisor: Mgr. et Bc. Josef Kříha.

Keywords: violence, negative phenomenon of society, victim, senior, age, offense, victima.

Bachelor thesis analyzes in the form of theoretical insight the general-judicial and criminological consequences of violence and it detects in closer form the criminal subsumption of demonstrated criminal offenses. The aim of this thesis is to analyze victimological fault and specification of the relationship between victim and offender. The theoretical part first presents Gerontology as the science of aging, then primarily defines the basic terminology and resources related to symptoms of old age and aging, specifies changes typical of old age and it also generally defines concepts associated with the violence and effective legislative instruments. The practical part is focused on qualitative research, there is mainly used the method of case study – because it goes more into the depth of problem and it enables critical and subjective evaluation of the incidence rate of victimological aspects of violence against seniors. In conclusion follows a review of objectives and hypotheses of this thesis, the overall recap of analysis results and also outlining of possible measures to eliminate violence against seniors.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce.....	11
2 Charakteristika stárnutí a stáří.....	12
2.1 Proces stárnutí	12
2.2 Stáří a věk.....	13
2.3 Změny ve stáří	14
3 Kriminální vědy	17
3.1 Kriminologie	17
3.2 Viktimologie.....	20
4 Charakteristika násilí.....	23
4.1 Druhy násilí	24
4.2 Znaky násilí	26
5 Protagonisté násilí.....	28
5.1 Pachatel	28
5.2 Oběť.....	30
6 Dokumenty týkající se ochrany před násilím.....	32
6.1 Všeobecná deklarace lidských práv.....	32
6.2 Listina základních práv a svobod	32
6.3 Evropská charta práv a povinností starších osob potřebujících dlouhodobou péči a pomoc	32
6.4 Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů	33
6.5 Přestupkový zákon č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů	33
6.6 Zákon o Policii ČR č. 273/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů.....	34
6.7 Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů.....	34
7 Organizace pomáhající seniorům.....	35
7.1 Policie ČR.....	35

7.2	Organizace a sdružení.....	35
7.3	Intervenční centra	36
7.4	Veřejný ochránce práv.....	36
7.5	Ostatní pomáhající.....	36
8	Domov Hostomice - Zátor	38
8.1	Historie Domova Hostomice – Zátor	38
8.2	Současnost Domova Hostomice - Zátor	39
9	Kazuistiky	42
10	Anketa	49
11	Závěr	50
	Seznam použitých zdrojů.....	53
	Literární zdroje	53
	Absolventská práce	54
	Internetové zdroje.....	54
	Zákony:.....	55
	Seznam grafů a obrázků	56

Úvod

„Neznám cennější vlastnosti člověka, než je laskavost“

Ludwig van Beethoven

Česká republika, stejně tak jako ostatní země EU, se v současné době potýkají s narůstajícím problémem, který je věcně nazýván jako stárnutí populace. Prodlužování délky života a současně nižší počet narozených dětí bude znamenat, že druhá polovina století bude patřit seniorům. Proto je nesmírně důležité začít na tuto, již tak početnou skupinu naší populace, soustředit zájem společnosti, již nyní. Jedním z důvodů, proč tento zájem začít soustředit právě na seniory je skutečnost, že senioři jsou v současné době velmi ohroženou skupinou, na které je pácháno násilí, ubližování a v nemalé míře i zneužívání. Všechny tyto negativní jevy společnosti jsou páhány z větší části skrytě, proto jsou velmi nebezpečné, jak pro samotného seniora, který se stává obětí, tak i pro celou společnost, která je povinna vytvořit podmínky pro důstojný život seniorů.

Všichni občané České republiky, tedy i senioři, jsou si dle Listiny základních práv a svobod rovni v důstojnosti a právech, jsou svobodní, mají právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a nikdo nemá dovoleno do těchto základních lidských práv zasahovat nebo je jakkoliv omezovat. Dle tohoto dokumentu je povinností všech, ne jenom státu, chránit základní lidská práva a eliminovat jejich porušování.

V dnešním světě je neoddiskutovatelným faktem skutečnost, že narůstající násilí na seniorech v jejich přirozeném prostředí je závažným celospolečenským problémem. Samozřejmě, žádná společnost si sama nechce přiznat tak důležitý fakt, že míra násilí na seniorech se neustále zvyšuje. Ve společnosti se ze začátku o tomto negativním jevu moc nemluví, dokud toto číslo není alarmující takovým způsobem, že se o tuto problematiku začnou zajímat instituce či organizace, které se zabývají výzkumy. Jeden z mnoha takových výzkumů na svých stránkách prezentuje i sdružení ROSA. Je to velká organizace, která pomáhá obětem násilí, tedy všem obětem i obětem válek, přírodních katastrof, nejenom dětem, ženám a seniorům. K násilí na seniorech uvádí toto: „V ČR stoupá počet odhalených případů týraných seniorů a v každém druhém případě jsou agresory jejich potomci. Děti nebo vnoučata psychicky, ale i fyzicky týrají seniory. Až čtvrtina osob vykázaných ze společného bydliště, se dopouštěla mezigeneračního násilí na starém člověku. Mnoho obětí v seniorském věku si přitom

svůj problém neumí přiznat, nebo se ze studu či ze strachu z pomsty bojí vyhledat odbornou pomoc. Podle odhadů každý třetí až pátý senior je v ČR potenciální obětí některé z forem násilí. Senioři jsou velmi zranitelnou skupinou. Nevědí jak se bránit, mají strach o násilí hovořit, protože agrese násilné osoby by rostla, berou jej jako samozřejmost nebo dokonce své selhání (pokud je týrají vlastní děti), které je pro ně paradoxně horší, než týrání.“¹

Ve světě je násilí na seniorech, tak závažný problém, že tento problém začal zajímat i orgán odpovědný za veřejné zdraví - WHO Europe. Světová zdravotnická organizace na základě svého výzkumu došla k závěru, že zkušenost s týráním mají přinejmenším 4 milióny starších lidí ročně. Proto tématu zneužívání a týrání starších lidí se v posledních dvou dekadách v Evropě věnuje více pozornosti, než tomu bylo v minulosti, a to jak na úrovni výzkumu, tak na úrovni tvorby politiky i na úrovni konkrétní přímé práce.²

V případě zájmu o tuto problematiku není však třeba dlouze hledat závěry domácích či mezinárodních výzkumů. Stačí si pouze všimnout svého okolí, být empatický, ohleduplný, všímavý, a ochotný pomoci, neboť dřív či později přijde situace, ve které bude muset každý člen naší společnosti vynaložit veškeré úsilí pro důstojný život seniorů naší společnosti.

V případě potřeby je možno nejen prostřednictvím médií, ale i z odborné literatury, zjistit, jak eliminovat projevy domácího násilí. Ovšem již méně se hovoří o tom, že senioři mohou být obětí násilných činů i mimo svůj domov, tedy v ambulantních, terénních či pobytových sociálních službách, přímo příslušníky svých rodin či příbuzných, o tomto druhu násilí na seniorech se z odborné literatury není možno téměř nic dozvědět, neboť toto téma není ještě dosud v české odborné literatuře příliš zastoupeno, a to proto, že tato problematika nebyla dosud příliš zveřejňována. I přesto, že jedním z měřítek kvality u těchto nabízených sociálních služeb na našem trhu je zásada ochrany lidských práv, kdy poskytovatel sociálních služeb musí bezpodmínečně zajistit dodržování lidských práv uživatele služby.³ Jak ovšem tuto zásadu dodržet v případě, kdy je porušována přímo příslušníky rodin či příbuzných není dosud nikde vymezeno. Nehovoří se ani o tom, že by tuto zásadu měl poskytovatel

¹ ROSA. *Úvodem* [online]. Praha : ROSA, 2014 [cit. 2015-04-22]. dostupné z [www: http://rosa-os.cz/informace-pro-seniory/uvodem/](http://rosa-os.cz/informace-pro-seniory/uvodem/).

² ŽENA-IN. *Počet týraných seniorů roste* [online]. F-ART AGENCY, s. r. o., 2000 - 2015 [cit. 2015-04-22]. dostupné z [www: http://zena-in.cz/clanek/pocet-tyranych-senioru-roste](http://zena-in.cz/clanek/pocet-tyranych-senioru-roste).

³ MICHALÍK, J. *Poradenství uživatelům sociálních služeb*. Pardubice, 2008, s. 10.

vnímat pouze ze své strany, tedy ze strany poskytovatele. A nespojovat tuto zásadu s jednáním a chováním příbuzných.

Senioři, kteří jsou tomuto druhu týrání vystaveni, o tom mluvit nechtějí nebo se jim o tom mluví velmi obtížně a nejsou tak schopni podat přesné informace, jejich informace jsou tedy zkreslené, neúplné, proto na jejich základě není možno činit další kroky k nápravě této situace.

Dalším z důvodů proč tomu tak je, bývá i skutečnost, že rodinní příslušníci zdůvodňují své jednání velmi omluvitelně, věcnými či empatickými výmluvami, druhý důvod se týká z větší části senierek - matek, které toto jednání svých dětí považují za své selhání ve výchově, stydí se, proto o této situaci zarytě mlčí. „Žádná matka nepřizná, že chybovala ve výchově.“⁴

Tato bakalářská práce vznikla z přesvědčení, že je nutno zjistit do jaké míry si tento problém uvědomují nejen rodinní příslušníci seniorů, kterých se téma násilí týká, ale hlavně zda si tento problém uvědomuje široká veřejnost, která má nemalé možnosti tuto nedůstojnou situaci řešit.

⁴ VIDOVIČOVÁ, L., GREGOROVÁ, E. My jsme stáří nezavinili, čeká to každého. *Povaha a prevence diskriminace seniorů v ČR*. Praha, 2008, s. 33.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavní cíl bakalářské práce má ambici formou teoretického vhledu zjistit, zda se pachatelé svým jednáním již dopouští trestného činu, či zda je možno ještě kvalifikovat toto jednání pouze jako negativní jev společnosti a poté vymezit juristické a kriminologické konsekvence násilí.

Vedlejším cílem bakalářské práce je analýza viktimologického zavinění a specifikace vztahu mezi obětí a pachatelem, a v neposlední řadě též verifikovat či falzifikovat tyto hypotézy:

Hypotéza č. 1 – zneužívání seniorů je v současné době pácháno hlavně ze strany rodiny a příbuzných.

Hypotéza č. 2 – nevědomost seniorů, že se stávají v mnoha případech obětí finančního a majetkového zneužívání (vykořisťování).

Teoretická část bakalářská práce vymezuje základní pojmy spojené se stárnutím a seniory, vysvětluje pojmy kriminálních věd, charakterizuje druhy, znaky a protagonisty násilí, rámcově analyzuje dokumenty týkající se ochrany seniorů před násilím. Hlavně využívá, analyzuje, reaguje na teoretické poznatky současné dostupné literatury, zabývající se touto problematikou. V závěru teoretické části je okrajově vytyčena platná legislativa, hlavně Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., Základní listina práv a svobod a Evropská charta práv.

Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, hlavně je využívána metoda případové studie – kazuistiky, neboť výstupem následné analýzy této metody je zhodnocení míry výskytu výše uvedeného problému, ověření a zhodnocení výše uvedených hypotéz, a tím tak rámcově nastínění možných opatření k eliminaci těchto trestných činů, a zajištění tak většího bezpečí seniorů nejen v pobytových zařízeních.

Pro lepší zhodnocení a vytvoření si celkového náhledu na život seniorů ve státních pobytových zařízeních je praktická část obohacena o prezentaci konkrétního domova Hostomice – Zátor, ze kterého pocházejí kazuistiky uvedené v bakalářské práci.

V závěru dochází ke zhodnocení cílů a hypotéz bakalářské práce, k celkové rekapitulaci výsledků analýzy a též k nastínění možných opatření k eliminaci násilí na seniorech.

2 Charakteristika stárnutí a stáří

„Problematikou stáří a stárnutí se zabývá gerontologie. Gerontologie v překladu z řečtiny znamená geron – stařec, logos – věda, je to tedy věda, která zkoumá příčiny, zákonitosti, mechanismy a projevy stárnutí.“⁵ Gerontologie sice není samostatnou vědní disciplínou, ale představuje multidisciplinární souhrn poznatků o stárnutí a stáří, snaží se porozumět významu stáří a v neposlední řadě se také zabývá hledáním měřítek pro určení stáří.

Pacovský⁶ gerontologii rozděluje na tyto tři hlavní části:

- teoretickou - tvoří teoretický základ, vytváří hypotézy a teorie o stárnutí, zabývá se příčinami a mechanismy stárnutí, zkoumá dlouhověkost
- klinická – zabývá se samotným člověkem, zaměřuje se na zdraví, ale hlavně na nemoci starých lidí, studuje zvláštnosti zdravotního stavu a chorob
- sociální – řeší vztahy mezi starým člověkem a společností, vlivy stárnutí na populaci, společenskými potřebami starých lidí

Haškovcová⁷ uvádí: „gerontologie je věda o stárnutí a stáří, která má tři součásti:

- geriatrii experimentální, která studuje stárnutí buněk, tkání a organismů,
- geriatrii sociální, která se zabývá všemi sociálními okolnostmi stárnoucích a starých lidí
- geriatrii, která se zabývá zvláštnostmi chorob ve stáří a je samostatným lékařským oborem.“

2.1 Proces stárnutí

Přestože je stárnutí přirozeným biologickým procesem, je stárnutí velmi individuální záležitost, při kterém probíhá mnoho fyzických a psychických změn v organismu každého seniora.

Za seniora je považován každý, u kterého se projeví tělesné, psychické a sociální změny v důsledku procesu stárnutí. Zcela jistě se jedná o osobu, která pobírá starobní

⁵ KOČEOVÁ, B. *Problematika adaptace seniora v domově pro seniory*. Březnice, 2014, s. 8.

⁶ PACOVSKÝ, V. *O stárnutí a stáří*. Praha, Avicenum, 1990, s. 25.

⁷ HAŠKOVCOVÁ, H. *Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi*. Praha, 2012, s. 87.

důchod a není společností řazena do pracovního procesu. Výrazy jako důchodce, penzista, stařec, které se užívaly v minulosti, se v současné moderní společnosti považují za nedůstojné.

Výraz senior se též používá v rodině při rozlišení mladšího a staršího v případě naprosto shodného jména a příjmení, zde vůbec nehraje roli věk staršího člena rodiny, neboť on nemusí být v důchodovém věku.⁸

Stárnutí představuje „souhrn změn ve struktuře a funkcích organismu, které podmiňují jeho zvýšenou zranitelnost a pokles schopností a výkonnosti jedince, a které kulminují v terminálním stádiu a ve smrti.“⁹ Stárnutí též z velké části ovlivňuje nejenom genetická výbava jedince, ale taktéž životní podmínky, dále vliv prostředí, ve kterém žije a v nemalé míře i životospráva jedince. Některé teorie uvádějí, že stárnutí začíná již od okamžiku narození, jiné ovšem směřují proces stárnutí až od následných fází lidského života. Pro někoho začíná proces stárnutí již překročením třicátého roku života. Záleží na každém jedinci, jak na proces stárnutí nahlíží.

„Stárnutí a stáří, stejně jako smrt, jsou jedinou spravedlivou jistotou, kterou člověk má, a přesto, nebo právě proto, o svém vlastním stárnutí a stáří většinou člověk neuvažuje až do doby, než se ho začne osobně nebo zprostředkovaně, ale blízce týkat.“¹⁰

2.2 Stáří a věk

Stáří je výsledkem procesu stárnutí, je všeobecně označováno jako závěrečná fáze lidského života, někdy je stáří též nazýváno obdobím třetího věku, kterým se rozumí věk postproduktivní, tudíž období odchodu do důchodu. Právě z důvodu, že je stáří až etapou poslední, je velmi nedoceňovanou částí lidského života, pramenící z obav z nemoci, z nemohoucnosti, ze samoty. Přesto je však velmi důležitou etapou, kterou člověk nemůže neprožít, pokud předčasně neumře.

Nejčastějším měřítkem stáří je chronologický věk, který je počítán od data narození. Vágnerová¹¹ dělí stáří na rané, hranici vymezuje od 60 let do 75 let, poté od 75 let výše přichází stáří pravé.

⁸ HAŠKOVCOVÁ, H. *Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi*. Praha, 2012, s. 148.

⁹ LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha, 1998, s. 184.

¹⁰ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha, 2010, s. 16-17.

¹¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha, 2007, s. 243.

Světová zdravotnická organizace stanovila v 60. letech 20. století jako hranici stáří věk 60 let a stáří rozdělila na tři období: ¹²

- 60 – 74 let ranné stáří
- 75 – 89 let vlastní stáří (pokročilý věk)
- 90 – více let dlouhověkost (vysoký věk)

V odborné literatuře je možno se setkat s různými názory na členění, ovšem nejčastěji je uvedeno členění takto:

- 64 – 74 mladí senioři
- 75 – 84 staří senioři
- 85 a více velmi staří senioři

Zde je však nutno podotknout, že ne vždy chronologický věk musí odpovídat věku biologickému či psychickému nebo sociálnímu. Tato nekompatibilita vedla k hledání dalších měřítek psychických a sociálních, avšak ani jedno měřítko nemůže být spolehlivé pouze samo o sobě z důvodu jejich propojenosti a návaznosti. Proto je nezbytné posuzovat všechny tři měřítka, v závislosti na stáří a stárnutí, komplexně.

2.3 Změny ve stáří

Stáří a stárnutí, jak již bylo zde uvedeno, s sebou přináší mnoho změn, s kterými se každý organismus musí, někdy úplně bez problémů, někdy bohužel hůře a pomaleji vyrovnávat. „Celkový obraz změn provázející stárnutí těla není nijak povzbudivý. Například tělesné tkáně, jako jsou pokožka a svaly, začínají ztrácet elasticitu, dochází k úbytku svalové hmoty a síly zbývajících sil.“¹³

Z fyzického hlediska dochází ke změnám:¹⁴

- nervového systému – snížení hmotnosti mozku, snížená schopnost soustředění, výpadky krátkodobé paměti, sklony k depresím, poruchy spánku, častá dlouhotrvající únava, apatie vůči svému okolí i vůči novým podnětům
- kardiovaskulární soustavy (cévy, srdce) – tvorba otoků na nohou, hypertenze, tvorba varixů a hemeroidů, nedokrvování končetin (studené nohy, ruce)
- dýchacího ústrojí – zmenšení výkonnosti

¹² PACOVSKÝ, V. *O stárnutí a stáří*. Praha, 1990, s. 25.

¹³ HAMILTON, I. S. *Psychologie stárnutí*. Praha, 1999, s. 25-26.

¹⁴ JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Ostrava, 2006, s. 22.

- imunitního systému – častější výskyt virových onemocnění, dlouhodobější rekonvalescence, vznik alergií, špatná hojivost
- endokrinního systému – klimakterium, chronická únava, poruchy spánku, časté deprese, nechůť k jakékoliv činnosti, nezvládnání stresových činností
- trávicí soustavy a metabolismu – nechutenství, žaludeční potíže, časté průjmy nebo naopak zácpy, chronická únava
- smyslových orgánů – zhoršení zraku, sluchu, snížení chuti a čichu
- pohybového aparátu – úbytek kostní hmoty, úbytek svalové hmoty, klesá obsah vody v těle, narůstá tuková hmota, kyfóza (shrbení)
- kožního aparátu – ztrácí přizpůsobivost a pružnost, vytváří se stařecké skvrny a bradavice, tvorba suchých šupin, tvorba celulitidy, šedivění a snížení růstu vlasů
- vylučovacího systému – ochabnutí pánevního dna, prostata u mužů

Z psychologického hlediska dochází ke změnám:¹⁵

- zhoršení poznávacích procesů
- emotivity (prožívání, emoce, pocity, nálady, duševní stavy, paměť, představivost, myšlení)
- motivace (špatná adaptabilita)
- hierarchie hodnot a struktury osobnosti
- zpomalení psychomotorického tempa
- častější váhavost
- poruchy paměti – všípivost a reprodukce
- myšlení ztrácí plynulost

Do hlediska sociálního lze zahrnout:

- odchod do důchodu
- ztráta blízkých osob
- stěhování
- finanční potíže

¹⁵ JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Ostrava, 2006, s. 23.

Na základě těchto probíhajících změn je i pohled stárnoucích osob na své stáří individuální. Tento pohled na stáří ovlivňuje hlavně chování a prožívání starých lidí, které tak můžeme rozdělit do několika skupin:

- skupina lidí, kteří se umí vyrovnat se stářím, těší se ze života, snaží se být samostatní
- skupina lidí, kteří mají potřebu cítit se jako ostatní, přináležet k někomu, mají strach ze samoty, z opuštění
- skupina lidí, kteří mají zafixovaný životní styl, zaběhnuté stereotypy, obranný postoj vůči každé změně, se stářím se smiřují velmi těžce, a to jenom v případě, že je donutí zdravotní stav
- skupina lidí, kteří mají velmi negativní postoj vůči stáří, se stářím se nikdy nesmíří, závidí mladým
- skupina lidí, kteří se nenávidí jen proto, že jsou staří, nebojí se nemoci ani smrti, ve smrti vidí vysvobození ze stáří

Stejně jako každá etapa života přináší své strasti, tak i stáří není žádnou výjimkou. Prostým a všeobecně známým je fakt, že stárnout není žádný med, a jelikož všechny změny, které souvisejí s procesem stárnutí, mají velký vliv na kvalitu života seniorů. Je velmi žádoucí, aby všechny tyto změny probíhaly tak, aby měly co nejmenší negativní vliv a důsledky na život seniorů. Jedině tak může senior prožívat plnohodnotný, důstojný a nezávislý, nikým ovlivňující život.

3 Kriminální vědy

3.1 Kriminologie

Pro pojem kriminologie existují různé definice.

Například Kaiser¹⁶ uvádí, že kriminologie je uspořádaný celek empirického vědění o zločinu, zločinci, negativnímu sociálnímu chování a o kontrole tohoto chování.

Naproti tomu Novotný a Zapletal¹⁷ definují kriminologii velmi stručně jako vědu o kriminalitě, pachatelích, obětech a o její kontrole.

Sociologický slovník¹⁸ označuje kriminologii jako disciplínu „zabývající se zkoumáním zločinu, společenskou reakcí na něj a způsoby prevence před ním.“

Posledním porovnáním pojmu kriminologie, je názor Svatoše¹⁹, který uvádí: „Kriminologie je samostatná, interdisciplinární věda, která zkoumá pomocí teoretických postupů a empirických metod.“

Jak je vidno, je mnoho názorů co slovo kriminologie znamená, co odborník, to jiná či trochu upravená definice. Ovšem na čem se odborníci zcela shodnou, je fakt o tom, odkud pochází a z čeho se skládá. Pojem kriminologie je latinsko-řeckého původu a skládá se z latinského slova *crimen* – zločin a řeckého slova *logos* – věda, dalo by se tedy říct, že v doslovném překladu je kriminologie „věda o kriminalitě“.

Jako samostatným vědním oborem se kriminologie stává ve druhé polovině 19. století, kdy dochází ke vzniku italské antropologické školy, neboť právě zaměření této školy, zejména na pachatele trestné činnosti a empirické poznávání kriminality, bylo prvním podnětem ke vzniku tohoto samostatného oboru.

Kriminologie je bezesporu vědou multidisciplinární, neboť všechny své poznatky, a to i poznatky související s jinými různými obory, např. kriminalistikou, sociologií, psychologií, psychiatrií, penologií atd., dokumentuje, shromažďuje, porovnává, prověřuje a využívá pro další zpracování.

¹⁶ KAISER, G. *Kriminologie*. Praha, 1994, s. 1.

¹⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha, 2001, s. 15.

¹⁸ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha, 2007, s. 125.

¹⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 15.

Kriminologie je současně i vědou empirickou a teoretickou, neboť vždy je možné její poznatky přezkoumat, a to lze hlavně proto, že kriminalita, pachatelé a oběti a kontrola skutečně existují. Za teoretickou je považována z důvodu možnosti stanovit hypotézy a ty posléze porovnávat s empiricky získanými daty.

Kriminologie má dle Svatoše²⁰ hned několik funkcí:

- metodická – poznatky jsou využívány při tvorbě různých změn
- prognostická – predikce trendů vývoje kriminality
- analytická – poznatky jsou využívány v rámci tvorby preventivních aktivit
- explanační – vysvětlující k čemu došlo a proč k tomu došlo
- predikční – poskytuje poznatky o budoucnosti

Kriminologie je sice samostatnou vědní disciplínou, která se ovšem neobejde bez využívání poznatků dalších vědních disciplín, proto v rámci svých možností spolupracuje i s ostatními vědními disciplínami jako je například právo, kriminalistika, sociologie, psychologie, psychiatrie, penologie, ale také statistika a prognostika, neboť ke svému zkoumání potřebuje nejen využívat statistická data, ale i principy, kategorie a metody, které poskytuje pouze prognostika. Poznatky prognostiky jsou v kriminologii využívány, jako podklady pro vypracování predikce.

Stejně tak jako kriminologie využívá poznatky dalších vědních disciplín, jsou naopak poznatky kriminologie využívány v těchto oblastech:²¹

- v oblastech práva – postavení pachatele a oběti v trestním řízení, výběr, ukládání a výkon trestů
- v oblastech společenského života – přijímání pragmatických rozhodnutí a opatření oslabující kriminogenní faktory
- v oblasti realizačních programů a plánů kontroly kriminality – identifikace rizikových skupin obyvatelstva

Vzájemná spolupráce kriminologie s ostatními vědami je též podporována současným trendem. „Současným trendem je snaha přesunout důraz od potrestání k rehabilitaci, tedy využít možnosti psychologie, výchovy a zlepšování sociálních

²⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 17-21.

²¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 23.

podmínek“.²² Je zde jasně zřetelně vidět propojení kriminologie a sociologie, hlavním ukazatelem tohoto propojení je působení zločinu na společnost a naopak.

Předmětem kriminologického zkoumání jsou: kriminalita, pachatelé, oběti a kontrola kriminality. Velmi problematická je záležitost definování kriminality. Stejně tak jako pro pojem kriminologie existují různé definice, existuje i několik definic pro pojem kriminalita.

Svatoš²³ ve své knize definuje kriminalitu jako sociálně patologický jev, který se vyznačuje jednáním, které je společností posuzováno jako trestný čin.

Naopak Kaiser²⁴ ve své knize definuje kriminalitu pouze jako zločinnost, kterou považuje za negativní sociální jev.

Jelikož právě vzájemná spolupráce kriminologie a sociologie, je v současné době styčným bodem prevence, je tedy nutno uvést, jak kriminalitu definuje sociologický slovník.

Sociologický slovník²⁵ definuje kriminalitu jako „způsob chování porušující normy trestního práva“. Kriminalitu považuje za speciální deviaci. Ovšem při této definici je nutno si uvědomit a i sám sociologický slovník upozorňuje na skutečnost, že různé kultury se liší jak svými normami, tak i svými hodnotami, a je tedy nutno brát zřetel na to, že kriminální čin nemusí být všude považován za čin kriminální, ale třeba pouze za negativní společenský jev (např. prostituce).

Na základě těchto definic je pak možno rozlišovat dva druhy pojetí kriminality:

- juristické pojetí kriminality – souhrn jednání, které je trestním právem posuzováno jako trestný čin
- sociologické pojetí kriminality – jednání, které je považováno za odchylné, deviantní

²² JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha, 2007, s. 134.

²³ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 25.

²⁴ KAISER, G. *Kriminologie*. Praha, 1994, s. 144.

²⁵ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha, 2007, s. 133.

Kriminalita se člení na:²⁶

- zjevná - registrovaná, jak z názvu patrné, jde o kriminalitu, která je známa, informace o kriminalitě jsou čerpány ze statistik
- skrytá – latentní neboli neregistrovaná, je ta kriminalita, která takto zachycena není, jde tedy o kriminalitu, o které se orgány činné v trestním řízení nedozvěděly, nebo nebyla z nějakého důvodu do statistiky vložena
- skutečná – celková, zahrnuje jak skrytou, tak i zjevnou kriminalitu

Znepokojujícím faktem pro společnost není míra zjevné kriminality, kterou je možno sledovat a tím pádem ovlivňovat, eliminovat, stabilizovat, ale míra kriminality latentní, neboť je ještě nebezpečnější než zjevná, z důvodu její nepostižitelnosti. Je zde tedy velká pravděpodobnost jejího opakování či zvyšování intenzity. Tyto negativa právě této skupiny kriminality potvrzují současné poznatky o této latentní kriminalitě, neboť uvádějí, že již v současné době je latentní kriminalita stejně velká či možná ještě větší než registrovaná. Ukazatel míry je zvyšován hlavně kriminalitou sexuální a kriminalitou domácího násilí, která je velmi často utajována samotnými oběťmi, ať už z důvodu studu nebo pocitu vlastního selhání.

U seniorů, kteří již žijí mimo své přirozené prostředí, tedy v některém ze zařízení sociálních služeb, je ještě před pocitem studu a vlastního selhání, strach ze ztráty svých blízkých.

3.2 Viktimologie

Viktimologie je vědní disciplína, považuje se za součást kriminologie. Z důvodu jejího rozsáhlého zaměření na oběti, pochází její název z latinského slova *victima* – oběť. V současné době za oběť považuje, jak oběti trestných činů, tak i oběti válek, rasového pronásledování, ale i oběti přírodních pohrom a katastrof.

Viktimologie vznikla v 50. letech 20. století, její vznik byl ovlivněn zkušenostmi psychologů a psychiatrů, kteří se starali o oběti druhé světové války. Z jejich práce vzniklo přesvědčení, že je nutno obětem věnovat více pozornosti, než tomu bylo dosud.

²⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 22.

„Předmět viktimologie tvoří šest skupin jevů, kterými jsou:²⁷

- osoba oběti (biologické, psychické a sociální vlastnosti)
- vztahy mezi obětí a pachatelem
- proces viktimizace (zejména role oběti v něm)
- role oběti v procesu odhalování, vyšetřování a soudního projednávání věci
- pomoc oběti, způsob jejího odškodnění
- ochrana občanů před viktimizací“

Viktimologie a její poznatky jsou v současné době, kdy mezi hlavní úkoly společnosti patří bezesporu i ochrana občanů, velmi důležité, neboť mají zásadní význam při prevenci kriminality. Především při tvorbě postupů, modelů a návodů, jak se chovat při útoku pachatele nebo dokonce jak se takovéto situaci zcela vyhnout. K tomuto pozitivnímu využití směřovala viktimologie již od samého počátku vzniku, kdy bylo jejím hlavním cílem pouze zlepšování pozice obětí a směřování veškerých aktivit a poznatků ve prospěch oběti.

V současné společnosti se může stát obětí trestného činu každý jedinec, a to vlastně nejen obětí trestného činu, neboť dnešní doba sebou přinesla i mnoho přírodních katastrof a pohrom, které jsou velmi nepředvídatelné, a to je právě ten případ, kdy se člověk stává obětí, bez jakékoliv možnosti tuto situaci ovlivnit či ji předem předpokládat. Oběť, která se na svoji roli oběti nemůže připravit předem, je tak zcela závislá na pomoci okolí a celé společnosti, a to hlavně z důvodu, že jedinec, který se dostane do této situace, v první chvíli prožívá šok, to je stav, při kterém jedinec není schopen reagovat na dané podněty, v prvních chvílích si neuvědomuje, co se stalo, neboť není schopen reálného myšlení, je jako omámený, a proto neumí svoji situaci v danou chvíli sám řešit.

Předpoklad jedince či skupiny osob stát se obětí se nazývá viktimnost. Viktimnost je ovlivněna těmito vlastnostmi:²⁸

- věkem
- profesí
- psychickými vlastnostmi

²⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha, 2004, s. 140.

²⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 55.

- příslušností k menšinám
- mentální retardací

Při páčání trestného činu dochází vždy k nějaké újmě, tato újma se nazývá viktimizace. Újmu je možno dělit na primární, tj. újma způsobená v bezprostřední souvislosti s činem, na sekundární tj. újma způsobená až po ukončení trestného činu negativními důsledky, kterými můžou být stres, pocit nedůstojnosti, pocit izolace a na terciární, ta přichází na řadu v případě, že se oběť nemůže vyrovnat s prožitým traumatickým zážitkem, velmi často se objevuje v případech domácího násilí a v případech násilí mezi příbuznými, je to způsobeno faktem, že je násilí páčáno známým člověkem, což vede k velmi značnému a citelnému zklamání.

Viktimizace sama o sobě není příjemným důsledkem trestného činu, ale na druhé straně je značným přínosem pro trestní právo a kriminalistiku.

4 Charakteristika násilí

Násilí, pojem, se kterým se v současné době setkáváme velmi často. Stalo se fenoménem dnešní doby, hrozbou ve společnosti. O násilí je možno slyšet z médií, z tisku, setkáváme se s ním na internetu, ale také bohužel při běžném rozhovoru mezi mládeží. Násilí se stalo hlavním tématem počítačových her, u dětí tak oblíbených. Děti se tak s ním mohou seznámit již v brzkém školním věku, v době, kdy se učí své návyky, kdy u nich probíhá velmi důležitá socializace. Je to období, ze kterého si přenášejí vzorce chování do dospělosti, prostřednictvím sociálního učení. Proto je tak častým jevem skutečnost, že agresori násilí, ve většině případů sami vyrůstali v rodině, kde násilí bylo běžný způsob komunikace. I oni považují násilí za zcela běžný společenský jev.

Násilí vyvolává v oběti zmatek. Ve většině vztahů neprobíhá násilí neustále, násilí přichází v cyklech, střídá se tedy období klidu, naprosté pohody, s obdobím kdy dochází k samotnému násilí. Násilí se ovšem netýká jen manželů nebo partnerů, násilí může být použito i proti dětem a seniorům, což je také velmi častým jevem naší společnosti, možná ještě ve větší míře než násilí u partnerů či manželů, je to způsobeno skutečností, že děti a senioři jsou velmi citově zranitelní a nechtějí nebo mají omezené možnosti tuto situaci řešit. Stávají se tak velmi snadným terčem útoků, u kterých je velká pravděpodobnost, že zůstanou navždy bez potrestání, a to z důvodu, že je velmi problematické rozpoznat tyto případy zvenčí. Ať už probíhá násilí v jakékoliv kombinaci, vždy je to pro oběť velmi traumatizující zážitek, ze kterého si může oběť nést následky v celém dalším životě. Neustálým porušováním lidské důstojnosti může dojít k velmi závažným psychickým onemocněním, které pak mohou končit až sebevraždou.

I v případě, že násilí neskončí zrovna takto tragicky, nemělo by se násilí v rámci celé společnosti přehlížet, neboť se nedotýká jenom toho konkrétního případu, ale každého člověka, který chce prožít svůj život řádně, bez pocitu viny nebo ztráty důstojnosti.

Světová zdravotnická organizace definuje násilí takto: „ záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému nebo, jiné osobě nebo skupině

či společnosti osob, které působí způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu.“²⁹

Definicí pojmu násilí je mnoho, není tedy asi zcela jednoduché násilí jednoznačně definovat, ovšem na čem se všichni odborníci shodnou. I když má násilí mnoho podob, jsou formy násilí, které jsou jasně vymezeny svými projevy.

4.1 Druhy násilí

Základní druhy násilí:

- fyzické týrání
- psychické týrání
- sexuální násilí
- sociální násilí
- ekonomické a materiální násilí

Nejčastějším uváděným druhem násilí je fyzické násilí, vesměs jde o fyzické útoky, např. bití, facky, rány pěstí, kopání, tlučení hlavou o nějaký předmět, rdošení či tahání za vlasy, krom těchto známých projevů se u seniorů můžeme setkat ještě s méně známou formou jako je špatné nebo vůbec žádné podávání léků nebo naopak nadbytečné množství podávání léků s úmyslem, že senior pak většinu času prospí, což ovšem může vést ke zhoršení zdravotního stavu seniora nebo s úmyslem ještě mnohem horším, způsobit dokonce smrt. Fyzické násilí je považováno za velmi závažný druh násilí, neboť je ohrožen život a zdraví osoby.³⁰

Dalším velmi častým druhem násilí je psychické týrání, jde o násilí, které bohužel není navenek vůbec patrné, nezpůsobuje totiž na první pohled žádné znatelné následky. Nejčastější formou je ponižování, zastrašování, vyhrožování, hrubé chování, používání vulgárních slov, neustálá kontrola. U seniorů je typická forma tohoto násilí též nevhodné zacházení, nerespektování přání a potřeb seniorů, ale též zdůrazňování jejich nepotřebnosti a neustálé poukazování, že jsou jen na obtíž.³¹

²⁹ SESTRA+. *Odhalování domácího násilí* [online]. Praha : MLADÁ FRONTA a. s., 2015 [cit. 2015-01-02]. dostupné z [www: http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/odhalovani-domaciho-nasili-469518](http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/odhalovani-domaciho-nasili-469518).

³⁰ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. Praha, 2011, s. 127.

³¹ KALVACH, Z., KOVAL, Š. *Geriatric a gerontologie*. Praha, 2004, s. 354.

Sexuální násilí je jedna z forem násilí páchaná hlavně muži, jedná se o uspokojování sexuálních potřeb i přes nesouhlas osoby druhé, a to většinou za pomoci násilí nebo pohrůzek násilí. Je to forma násilí, která se u seniorů v porovnání s ostatními druhy násilí, vyskytuje jen v malém měřítku, a to pouze v rámci domácího násilí mezi partnery. Ojedinelé případy tohoto druhu se sporadicky mohou vyskytovat v zařízeních sociálních služeb mezi klienty, kdy jeden klient zneužívá klienta druhého.³²

Velmi diskutované v dnešní společnosti, dalo by se tedy říct, že jde o novodobé násilí, je násilí sociální. Kdy je ohrožená osoba zcela izolovaná od svých vrstevníků, přátel, příbuzných a celé společnosti, násilník tak prohlubuje závislost oběti, čímž nad obětí získává čím dál větší kontrolu. Dochází i ke kontrole dopisů, SMS zpráv, telefonických kontaktů, kontrola se prohlubuje na vše, co ohrožená osoba dělá. Poslední fází tohoto násilí je skutečnost, že oběť je zcela závislá na svém násilníkovi.

Posledním druhem násilí je forma ekonomického a materiálního násilí. Jde o formu, při které dochází k zamezení veškerého přístupu k finančním prostředkům, ohrožená osoba se tak stává zcela ekonomicky závislá na násilníkovi. Dále může dojít k nedobrovolnému přepsání majetku, a tím k omezení osobní svobody ohrožené osoby. U seniorů se toto násilí může též projevovat neúměrným přispíváním na domácnost, jeho finance mohou být využívány ve prospěch jiných osob, stává se to v případě, kdy osoby pečují o mobilního nebo duševně nemocného seniora a jsou přesvědčeni, že jejich senior už žádné finanční prostředky nepotřebuje. V případě získání kontroly nad finančními prostředky můžou být vyžadovány i věcné dary či vynucování si změn v poslední vůli, tento způsob ekonomického násilí je nazýván ekonomickým vydíráním³³ a může přivést seniora až na úplné finanční a materiální dno. Tento druh násilí je moderní společností považován za velmi nemorální, neboť je založen na nemohoucnosti a závislosti seniora, kdy je zcela odkázán na péči druhé osoby, a právě tato základní péče o seniora je podmiňována finančními či materiálními nároky.

Velmi alarmující je avšak skutečnost, že zcela jistě všechna nebo značná část tohoto násilí probíhá ze strany rodiny či příbuzných seniora a v posledních letech nejenom za zdmi domova neboli v přirozeném prostředí seniora, ale bohužel je velmi častým jevem v zařízeních sociálních služeb, kdy rodina a příbuzní sice vše konají beze

³² KALVACH, Z., KOVAL, Š. *Geriatric a gerontologie*. Praha, 2004, s. 354.

³³ VAJNEROVÁ, I. Když se stáří stane peklem. *Sanguis*. 2009, č. 72, s. 78.

svědků za zavřenými dveřmi, ale ve velmi brzkém časovém horizontu tyto skutečnost vyplave na povrch.

Problémem ovšem zůstává fakt, že senioři v případě zjištění takového ekonomického vydírání nejsou ochotni, i když to personálu sociálního zařízení přiznají, dále řešit.

4.2 Znaky násilí

V některých případech není zcela jednoduché násilí odhalit, není tedy možno o probíhajícím násilí hovořit se stoprocentním přesvědčením, že se o násilí jedná a jednoznačně ho prokázat. Proto je důležité v těchto případech sledovat, zda se zde neobjevují některé znaky násilí, pak by bylo možno násilí s určitostí a přesností prokázat. Znaky násilí:

- opakovanost
- dlouhodobost
- prohlubující se intenzita
- neveřejnost
- rozdělení rolí

V případě jakéhokoliv násilí jde vždy o dlouhodobý charakter, nikdy nebývá násilí pouze jedním vyústěním nějakého nezvládnutého akutního problému. Proto je důležité sledovat, že se něco mění, že je něco jinak, než tomu bylo dosud. Samozřejmě i násilí má svůj začátek, ten ovšem bývá tak velmi nenápadný, že někdy sama ohrožená osoba nezpozoruje, že už se vlastně jedná o násilí. V případě, že něco probíhá dlouhodobě, je zde velká pravděpodobnost, že bude docházet k opakování.

Je všeobecně známo, že když něco dlouhodobě a opakovaně prochází bez většího zájmu okolí ku prospěchu někoho, bude s určitostí se snažit prohlubovat intenzitu svého počínání z důvodu získání většího osobního prospěchu.

O tom, že většina případů násilí probíhá za zavřenými dveřmi, v soukromí není žádných pochyb. Je to dáno i skutečností, že násilná osoba se snaží svoji oběť izolovat

od ostatního okolí, tak jak to nejvíce možné. Oběť je pak zcela závislá na pachateli.³⁴

Snaha pachatele o izolaci:

- omezení návštěv, které dříve pravidelně oběť navštěvovali
- omezení procházek, aby se oběť nemohla s nikým stýkat
- kontrola telefonů v krajních případech I odposlouchávání telefonů
- doprovod k lékaři, na úřady, na nákupy
- přebírání a kontrola pošty

Důvodů pro tyto omezení je pachatel schopen vymyslet spoustu, nejčastější je zavalit oběť prací s tvrzením, že na procházky či návštěvy prostě nemá čas, další častá výmluva je na nepřízeň počasí. U seniorů je izolace ještě jednodušší neboť mnoho z nich má rozsáhlé a vleklé zdravotní problémy, které jsou pachatelem často využívány jako manipulativní technika k izolaci.

Při násilí je vždy jasné rozdělení rolí, role se nikdy nestřídají, je tedy nezpochybnitelné kdo je osoba ohrožená a kdo je násilník. Problém nastává, když se osoba ohrožená tzv. distancuje od role, navenek roli plní, ale s jejím obsahem se neztotožňuje, ovšem není schopna svůj problém řešit, prožívá tak velmi traumatizující zážitky, plné strachu a bolesti.³⁵ Trpí emočními a psychickými potížemi, které mohou vést ke zhoršení zdravotního stavu či k častým depresím. Pak přicházejí na řadu velmi časté myšlenky na sebevraždu, sebevražedné pokusy a v nejhorším možném scénáři se pokus sebevraždy promění na dokonanou sebevraždu.

V případě, že je jednoznačně prokázáno, že je naplněno všech pět výše uvedených znaků, můžeme hovořit o násilí jako o trestném činu. Avšak v případě sebevraždy již není možno znaky prokázat, a přesto jasné, že trestný čin násilí byl příčinou sebevraždy, ovšem pachatel zůstane nepotrestán, což posiluje jeho násilné chování.

³⁴ GJURIČOVÁ, Š. *Podoby násilí v rodině*. Praha, 2002, s. 75.

³⁵ GJURIČOVÁ, Š. *Podoby násilí v rodině*. Praha, 2002, s. 75.

5 Protagonisté násilí

Ve společnosti se samozřejmě, jako na jakoukoliv jinou problematiku, tak i násilí nevyjímaje, vyskytují různé názory. Postoj každého ve společnosti k násilí je samozřejmě zcela odlišný, je zčásti ovlivněn postojem společnosti jako celku a zčásti osobní zkušeností. Ovšem na čem je možno bezvýhradně se shodnout, je skutečnost, že při násilí jsou proti sobě dvě strany, na jedné straně je pachatel, na straně druhé je jeho oběť. Obě tyto strany nazýváme jako protagonisty či aktéry násilí.

5.1 Pachatel

Novotný a Zapletal³⁶ uvádí, že pachatelem je nejen osoba, která se dopustila trestné činnosti, ale za pachatele lze považovat i další osoby, např. osoby trestně neodpovědné, potenciální pachatele a dokonce i osoby, které se pouze vyznačují sociálně patologickým chováním.

Naproti tomuto názoru je postaven pohled trestněprávní, ve kterém se za pachatele považuje pouze ta osoba, která se dopustila trestného činu a byla za tento trestný čin stíhána orgány činnými v trestním řízení.³⁷

Pachatelé pochází z různých sociálních a ekonomických vrstev, nelze tedy říci, že pachatelem je pouze osoba ze sociálně problematické rodiny. Zvláště v případě finančního a ekonomického násilí pocházejí pachatelé z velmi vzdělanostních vrstev, proto manipulovat s obětí, pro jejich potřeby, není pro tyto pachatele žádným problémem. Jejich metody jsou velmi promyšlené a rafinované, což by pachatel s nižším vzděláním nebyl schopen ve svůj prospěch využít.

V žádném případě tedy nelze jednotně určit typ pachatele, je možno pouze rozčlenit pachatele dle určitých kritérií, znaků, souborů. Ve vztahu k jedinečnosti existuje mnoho znaků mezi jednotlivci, které se shodují, včetně projevů a jednání.³⁸

³⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha, 2008, s. 119.

³⁷ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 39.

³⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 40.

Typologie pachatele:³⁹

- dle biologických dispozic - vychází ze stavby kostí, z tvaru těla, z tvaru lebky
- dle psychických dispozic - zkoumá strukturu osobnosti, adaptaci jedince na prostředí, psychické zvláštnosti
- dle vlivu sociálního prostředí - sociální učení, sociální prostředí, hodnoty a postoje pachatele

Dalším důležitým podnětem a znakem pro pachatele může být skutečnost, že sám byl v dětství svědkem určitého druhu násilí, což ho ovlivnilo natolik, že tento způsob chování považuje za zcela normální, přirozený. Je to dáno také skutečností, že vlastně jiný způsob chování ani nezná, neumí, a pak je sám překvapen, když zjistí, že jeho chování není v souladu s chováním, které je společnost schopna tolerovat.

Pro ty pachatele, kteří zjistí svůj nedostatek a chtějí změnit své chování, v současnosti nabízí společnost pomoc prostřednictvím několika organizací. Organizace se zaměřují nejenom na změnu chování pachatele, ale také na vyhledávání problému, který je příčinou pachatelova chování, a následně na jeho řešení.

Bohužel, v naší společnosti však stále ještě převládají pachatelé, kteří o změnu svého chování neusilují, ani nestojí, jejich povahové rysy se přibližují osobám, které trpí poruchou osobnosti. Pohrdají slabšími, mají velkou sebedůvěru, chybí jim tolerance, empatie, pocit viny, jsou impulsivní, neumí kontrolovat své emoce.

A právě na tuto skupinu pachatelů je třeba se zaměřit, neboť není vůbec výjimkou, že se takto chovají nejen muži, ale často i ženy a dospívající děti, jejichž počet se v posledních letech značně zvýšil. Samozřejmě žena či dospívající dítě si určitě jako svoji oběť nevyhlédne mužské pokolení, neboť mýtus o „pánu tvorstva“ stále ještě přetrvává i v současné společnosti. Obětí se tedy stávají kategorie na první pohled mnohem slabší než sám pachatel - děti a senioři.

V minulosti se společnost zaměřovala výhradně na pachatele, teprve nedávna současnost přinesla převratnou změnu ve společnosti. Uvědomění si potřebnosti zaměřit se též na protistranu pachatele, tedy na oběť.

³⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 41-42.

5.2 Oběť

Obětí se může stát kdokoliv bez ohledu na věk, pohlaví, etnickou příslušnost, vzdělání, pracovní či sociální postavení. Proto je možno na pojem oběť nahlížet velmi širokým pohledem.

Svatoš⁴⁰ ve své knize uvádí, že pojem oběť se v širším slova smyslu vztahuje:

- na oběť trestných činů
- na oběť přírodních katastrof
- na oběť velkých neštěstí
- na oběť teroristických akcí

Nemůže tedy existovat ani jednotný profil oběti, ani jednotné řešení těchto různých situací.

Typologie oběti dle Čírtkové:⁴¹

- primární oběť - osoba, vůči které je útok veden
- sekundární oběť - osoba blízká nebo děti, které se stávají svědky týrání

Typologie oběti dle Svatoše:⁴²

- skrytá oběť - oběť o své situaci zcela mlčí, většinou ze strachu z pachatele
- predestinovaná oběť - oběť, u které je vysoké riziko viktimizace
- předstírající oběť - oběť si vše vymyslí
- hypertrofující oběť - oběť zveličuje
- dobrovolná oběť - chce být obětí třeba z důvodu, aby mohla být litována
- oběť recidivista - obětí se stává opakovaně

Oběť na samém počátku ani nemusí poznat, že se stala obětí. Nejčastějším důvodem proč se oběti o své situaci nechtějí nikomu svěřit, je pocit studu z vlastního selhání. Dalším důvodem je strach, a to strach jak z pachatele, tak strach z nepochopení či dokonce z odsouzení společností za to, že byla ochotna nějaký čas pachatelovo jednání akceptovat. V neposlední řadě to bývá také fakt, že oběť věří, že situace je jen dočasná, že se vše brzy urovná. Ovšem čím déle hledá oběť odvahu k řešení své situaci,

⁴⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 53.

⁴¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha, 2007, s. 12.

⁴² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 47.

tím více se zvyšuje pravděpodobnost, že se na tento způsob jednání začne adaptovat, až získá pocit, že bez pachatele nemá šanci přežít.

Ve společnosti existují rizikové skupiny, u kterých je vyšší pravděpodobnost, že se oběťmi mohou stát. Do těchto rizikových skupin patří ženy, děti a senioři. Jsou slabšími jedinci ve společnosti nebo mají sníženou či minimální možnost úniku.

Ať už je obětí kdokoliv, nejenom obětí rizikové skupiny, jedno je však jisté. Každé oběti je způsobena újma, se kterou se oběť musí nějakým způsobem vyrovnat. V některých případech, dalo by se říci v těch lepších případech, kdy dochází „pouze“ k újmě na majetku či sociálním postavení, bývá náprava mnohem jednodušší a časově méně náročná. Naproti tomu při újmě na zdraví či na psychice, jsou možnosti nápravy mnohem složitější a časově náročnější, ale je zde stále šance na její odstranění a návratu k normálnímu způsobu života, kromě vážné újmy na zdraví. Nevratná a proto také naprosto nejzávažnější je újma na životě.⁴³

Přestože mnoho obětí o pomoc při řešení své situace nestojí, je právě tento krutý následek důvodem, aby společnost nad těmito oběťmi „nelámala hůl“, a snažila se i přes veškeré překážky, které tyto nesnadné situace vyvolávají, takovéto případy eliminovat.

⁴³ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň, 2012, s. 46.

6 Dokumenty týkající se ochrany před násilím

6.1 Všeobecná deklarace lidských práv

Byla přijata jako reakce na druhou světovou válku, neboť právě v tomto období bylo nejvíce obětí, a to jak z řad primárních obětí, tak i sekundárních obětí. Bezpráví se stalo součástí této doby a způsobilo nevratnou újmu na životech u mnoho lidí.

Článek 1: „Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv.“⁴⁴

6.2 Listina základních práv a svobod

Je součástí ústavního pořádku České republiky.

Článek 10: „Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.“⁴⁵

6.3 Evropská charta práv a povinností starších osob potřebujících dlouhodobou péči a pomoc

Tato listina je velmi důležitá pro seniory, kteří jsou odkázáni na pomoc druhé fyzické osoby, neboť právě u nich dochází k častému porušování a omezování jejich práv.

Již preambule této listiny jasně hovoří o jejich právech: „Lidská důstojnost je nedotknutelná. Stáří a nesoběstačnost nemohou být důvodem pro omezování jakýchkoliv nezcizitelných práv a občanských svobod uznávaných mezinárodními normami a zakotvených v demokratických ústavách. Každý, bez ohledu na pohlaví, věk či závislost na péči druhých osob, je oprávněn uplatňovat tato práva a svobody, a každý má právo je hájit.“⁴⁶

⁴⁴Všeobecná deklarace lidských práv [online]. [cit. 2015-02-25]. dostupné z [www: http://www.korunka.gns.cz/rady_skoly/vseobecna_deklarace_lidskych_prav_.htm](http://www.korunka.gns.cz/rady_skoly/vseobecna_deklarace_lidskych_prav_.htm).

⁴⁵POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. Listina základních práv a svobod [online]. Praha : Parlament České republiky [cit. 2015-02-25]. dostupné z [www: http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html](http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html).

⁴⁶EVROPSKÁ CHARTA PRÁV A POVINNOSTÍ STARŠÍCH OSOB POTŘEBUJÍCÍCH DLOUHODOBOU PÉČÍ A POMOC. Preambule [online]. [cit. 2015-02-25]. dostupné z [www: http://www.ldn-rybitvi.cz/dokumenty/Chartaprav.pdf](http://www.ldn-rybitvi.cz/dokumenty/Chartaprav.pdf).

Právě tuto listinu by si měl povinně přečíst každý dříve, než začne poskytovat pomoc starší osobě, aby si včas uvědomil, že člověk, o kterého pečuje, tím že ztratil svoji soběstačnost, neztratil však i svá práva. A po přečtení této listiny by si měl přečíst ještě jednu navazující, neméně důležitou listinu, kterou je zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

6.4 Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007, a je nazýván revolucí v oblasti sociální péče u nás, neboť jasně vymezil základní zásady, kterými se poskytovatel sociálních služeb musí řídit. Mezi tyto vymezené zásady patří i zachování lidské důstojnosti osob. Porušení těchto zásad je jasné porušení zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů a v takovém případě je tedy nutno počítat se sankcemi, které budou následovat.

§ 2: „Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob... Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a svobod.“⁴⁷

6.5 Přestupkový zákon č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů

V případě, že násilí nedosáhne intenzity nebo nenaplní všechny znaky trestného činu, je řešeno jako přestupek v rámci přestupkového zákona.

§ 2: „Přestupek je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.“⁴⁸

⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, částka 37, s. 1.

⁴⁸ ČESKO. Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1990, částka 35, s. 1.

6.6 Zákon o Policii ČR č. 273/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Novelizace starého zákona o Policii ČR, přinesla v roce 2006 velmi důležitý nový způsob řešení domácího násilí, pravomoc Policie ČR rozhodnout o vykázní ze společného obydlí, popřípadě zákaz vstupu do něj po určitý časový úsek. Po dlouhé době se společnost začala zabývat také ochranou oběti nejenom potrestáním pachatele. Velmi důležitá je skutečnost, že ochrana oběti je poskytována bez ohledu na to, zda pachatel spáchal trestný čin či nikoliv. Důležité je, že tento zákon umožňuje Policii ČR rychlou reakci, bez zbytečného odkladu, neboť právě Policie ČR se s pachatelem dostává do styku jako první a získává tak, nejvíce relevantních informací. Při delší časové prodleně se totiž zvyšuje pravděpodobnost zkreslených informací, které již mohou být ovlivněny okolím či dokonce samotným pachatelem.

6.7 Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Tento zákon slouží k ochraně před všemi projevy násilí. Pachatelům dává jasně najevo skutečnost, že jejich jednání je protiprávní. Trestní zákoník jasně poukazuje na zájem společnosti řešit násilí páchané v rodině. Na skutečnost, že společnost není ochotna toto násilí tolerovat, a že v případě potřeby je připravena za toto jednání tvrdě trestat. Pokud jednání nenaplnuje znaky skutkové podstaty trestného činu a pokud jednání nedosahuje intenzity trestného činu, může být stíháno pouze jako přestupek.

7 Organizace pomáhající seniorům

Nejenom senior, který je obětí násilí, ale v rámci prevence by měli být všichni senioři ve společnosti informováni, jaké mají možnosti v případě, pokud se sami stanou obětí násilí nebo pokud je obětí někdo z jejich příbuzných či známých. Každý senior by měl znát, kam se má v případě potřeby obrátit, kde má požádat o pomoc, aniž by se bál, že bude odmítnut nebo že s ním nebude jednáno jako s rovnocenným partnerem.

7.1 Policie ČR

První možností na koho se senioři mohou obrátit je Policie ČR, neboť právě ta má mít k občanům nejbližší, ovšem je nutno podotknout, že o důvěře k Policii ČR se vedou dlouhé diskuze, ze kterých stále vyplývá, že důvěra sice procentuálně stoupá, ovšem mnoho občanů naší společnosti stále ještě nejsou přesvědčeni o tom, že heslo které Policie ČR používá: „Pomáhat a chránit.“ platí vždy a všude.

7.2 Organizace a sdružení

Další možností, pokud se senior stydí nebo je přesvědčen, že by osobní jednání nezvládl, je možnost využít bezplatné krizové nonstop linky Senior telefon, kterou provozuje Občanské sdružení ŽIVOT 90. Toto občanské sdružení bylo založeno v roce 1990. Jeho poslání je provázet seniory podzimem života, tak, aby nedocházelo k porušování lidských práv a svobod. A senioři mohli důstojně a kvalitně prožít zbytek svého života bez studu za skutečnost, že jsou senioři.⁴⁹

Senioři i jejich okolí mohou dále využít nabídku organizace Bílý kruh bezpečí, která je určena nejen pro seniory, ale i pro ostatní oběti domácího násilí, tedy i pro ženy a děti. Organizace byla založena v roce 1991 a působí po celé České republice. Organizace poskytuje bezplatnou pomoc, a to je v některých případech velmi důležité, neboť pokud je osoba obětí ekonomického násilí, určitě nedisponuje finanční hotovostí, kterou by za pomoc zaplatila. Důležitým ukazatelem vysoké profesionality je skutečnost, že organizace poskytuje nejenom odbornou, bezplatnou pomoc, ale vše probíhá velmi diskrétně. Tato organizace stejně tak, jako Občanské sdružení ŽIVOT 90, provozuje

⁴⁹ŽIVOT 90. *Poslání organizace* [online]. [cit. 2015-04-13]. dostupné z [www: http://www.zivot90.cz/105-o-nas/148-poslani](http://www.zivot90.cz/105-o-nas/148-poslani).

nonstop telefonní linku DONA určenou lidem, kteří jsou ohroženi nebo prožívají domácí násilí.⁵⁰

7.3 Intervenční centra

Důležitou roli krom pomáhajících organizací hrají intervenční centra, a to zejména svojí dostupností pro seniory. Intervenční centra působí ve všech krajských městech, tudíž jsou pro seniory jak časově, tak i místně dostupnější než shora uvedené organizace. Každé intervenční centrum spolupracuje s Policií ČR a dalšími institucemi. Činnost intervenčních center upravuje zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Svým klientům nabízejí nenahraditelnou pomoc, kterou zajišťují prostřednictvím svých vyškolených pracovníků z oblasti sociální práce, psychologie a též práva. Práce těchto intervenčních center je velmi záslužná, a to z toho důvodu, že se nezabývají pouze samotnou pomocí osob nalézající se v krizové situaci, ale že těmto osobám pomáhají i po vyřešení krizové situace při návratu k běžnému životu.⁵¹

7.4 Veřejný ochránce práv

V případě, že by senior nechtěl využít ani jednu z výše uvedených možností, nabízí se ještě několik dalších řešení. Jedno ze složitějších je obrátit se přímo na Veřejného ochránce práv, tedy ombudsmana, který řeší na základě podnětů stížnosti na jednání úřadů a dalších institucí. Právě tato možnost je nejlepší a nejúčinnější v případě, že se senior stal obětí násilí v některém ze sociálních zařízení, ať už státním či soukromém a toto násilí je vykazováno ze stran zaměstnanců těchto sociálních zařízení.⁵²

7.5 Ostatní pomáhající

A v neposlední řadě mají senioři možnost obrátit se na kterýkoliv sociální odbor krajských a obecních úřadů, na sociální služby jako jsou občanské poradny, poradny pro osoby se zdravotním postižením nebo na lékaře či zdravotníka, na sociálního pracovníka

⁵⁰ Bílý kruh bezpečí. *O nás - Poslání a činnost organizace* [online]. [cit. 2015-04-13]. dostupné z [www: http://www.bkb.cz/](http://www.bkb.cz/).

⁵¹ CENTRUM PORADENSTVÍ PRO RODINNÉ A PARTNERSKÉ VZTAHY. *Poslání služby* [online]. [cit. 2015-04-13]. dostupné z [www: http://www.centrum-poradenstvi.cz/intervencni-centrum](http://www.centrum-poradenstvi.cz/intervencni-centrum).

⁵² VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV- OMBUDSMAN. *Úvod* [online]. Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 2015-04-13]. dostupné z [www: http://www.ochrance.cz/](http://www.ochrance.cz/).

v Domově pro seniory, na pečovatelskou službu, osobní asistentku, prostě na kohokoliv, komu senior důvěřuje, a ví, že jeho situace nezneužije. Osobě, která nevidí pomoc druhému v tíživé životní situaci, jenom jako plnění svých pracovních povinností, ale naprostou běžnou součástí lidského života ve společnosti.

Vše záleží pouze na rozhodnutí seniora, na koho se obrátí se žádostí o pomoc. Ovšem není tak důležité rozhodování na koho se obrátit, jako učinit rozhodnutí, že situaci nezvládne senior sám, a že je tedy nezbytné překonat stud a obavy a požádat o pomoc.

8 Domov Hostomice - Zátor

„Dbejme, aby stáří neudělalo vrásky také na duši, když je dělá na tváři.“

Michel de Montaigne

8.1 Historie Domova Hostomice – Zátor

Zátor u Hostomic byl malý mlýn a zemědělská usedlost. Objekt leží na úpatí Malé Baby ve středním pásu Brd v klidné oblasti plné zeleně, obklopený rozmanitými lesy. V roce 1932 byla koupena panem Františkem Frajerem část pozemku mlýna a postavena lesní ubytovací restaurace.⁵³

Obrázek 1 Domov Zátor - historická fotografie

Byl to menší penzion s 37 lůžky. Roku 1950 byl Zátor převzat spotřebním družstvem Jednota Hořovice do svého vlastnictví. Roku 1958 došlo k předání celého objektu z majetku Frajerových kupní smlouvou na Odbor sociálního zabezpečení Hořovice. Bylo rozhodnuto, že v Zátore bude zřízen domov důchodců. V té době to byl malý útulný domov s 35 lůžky. V roce 1959 došlo k zahájení přestavby a domov se po skončení v roce 1962 stal ústavem s 87 lůžky. V tomto období byl domov předán pod správu Okresního ústavu sociálních služeb při ONV Beroun. Okresní ústav sociálních

⁵³ DOMOV SENIORŮ HOSTOMICE - ZÁTOR. *Kouzlo místa* [online]. [cit. 2015-02-25]. dostupné z [www: http://www.domovhostomice.cz/index.php?page=kouzlo](http://www.domovhostomice.cz/index.php?page=kouzlo).

služeb zanikl v roce 1992 a domov tak přešel pod Okresní úřad Beroun – Odbor sociálních věcí.⁵⁴

Dosud poslední změna byla v roce 2003, domov přešel na nového zřizovatele Krajský úřad Středočeského kraje, vzhledem k nedostatečným prostorovým podmínkám docházelo postupně ke snižování lůžkové kapacity domova, čímž se I současně zvyšovala úroveň poskytovaných služeb. na základě zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byl domov zaregistrován jako sociální služba – domov pro seniory.⁵⁵

Jak je vidno, historie domova byla značně zajímavá, neboť vývoj, kterým domov prošel je rozmanitý, nákladný, a to jak časově, tak i finančně. Důkazem je I nejedno vyprávění starousedlíků, že byl vyhledávaným objektem, jak pro hosty, kteří sem přijížděli zdaleka, nejvíce prý z Prahy, odpočinout si a načerpat nové síly, tak I pro domácí, kteří sem chodili nejen odpočívat, ale i popovídat si s kamarády při dobrém pivu, prý tu čepovali nejlepší pivo v okolí.

8.2 Současnost Domova Hostomice - Zátor

Ani současná moderní doba neubrala nic na kráse tohoto kouzelného místa, jeho nejvýznamnější přednost lokalita, ve které se nachází, zůstala skoro neposkvřena lidskou rukou, došlo pouze k malým úpravám cesty do domova, tak, aby byla přístupna, jak pro zásobování, lékařskou službu, tak i pro uživatele a jejich návštěvy.

Obrázek 2 Domov Zátor - současná fotografie letecký pohled

⁵⁴ DOMOV SENIORŮ HOSTOMICE - ZÁTOR. *Kouzlo místa* [online]. [cit. 2015-02-25]. dostupné z www.: <http://www.domovhostomice.cz/index.php?page=kouzlo>.

⁵⁵ DOMOV SENIORŮ HOSTOMICE - ZÁTOR. *Kouzlo místa* [online]. [cit. 2015-02-25]. dostupné z www.: <http://www.domovhostomice.cz/index.php?page=kouzlo>.

Domov Hostomice – Zátor poskytuje služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, jejich situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Občanům, kteří dosáhli věku pro přiznání starobního důchodu, a kterým z důvodu trvalých změn zdravotního stavu nemůže být zajištěna péče v domácím prostředí. Do domova nejsou přijímáni občané trpící Alzheimerovou chorobou, občané závislí na návykových látkách a občané, kteří svým chováním narušují společné soužití.

Domov Hostomice – Zátor i přes veškerou dosavadní snahu vedení Domova, a mnoho stavebních úprav není bezbariérovým domovem, historie tohoto objektu bohužel neumožňuje tak velké přestavby, kterých by bylo třeba k bezbariérovému ubytování. Domov Hostomice – Zátor je dvoupatrová budova s výtahem a schodišťovou plošinou.

Domov Hostomice – Zátor nabízí ubytování v jednolůžkových nebo dvoulůžkových pokojích bez sociálního zařízení. Na pokojích mají uživatelé k dispozici lůžko, skříň, komodu, stolek a odpočivné křeslo. Každý uživatel si může dovybavit svůj pokoj drobnými bytovými doplňky z domova, tak, aby mu co nejvíce připomínaly domov a krásné vzpomínky na něj nebo na rodinné příslušníky. Dále mohou uživatelé využívat společné prostory – jídelnu, pracovní dílnu, společenské místnosti, kavárnu, lednici na patře a kuchyňku atd.

Stravování v domově probíhá z vlastní kuchyně, kde se vaří strava dle jednotlivých diet. V pracovní dny mají uživatelé možnost výběru z nabídky dvou jídel, samozřejmě s patřičným časovým předstihem. Praní prádla je zajištěno vlastní prádelnou. Úklid pokojů a ostatních prostor se provádí denně. Do domova pravidelně dochází lékař, kadeřnice, pedikér, farář.

Obrázek 3 Domov Zátor - současná fotografie jídelna

Návštěvy v domově jsou omezeny pouze respektováním nočního klidu a soukromí ostatních uživatelů. Uživatelé mohou dle svého uvážení kdykoli odjet na dovolenou. Uživatelé mohou zcela svobodně vycházet z domova.

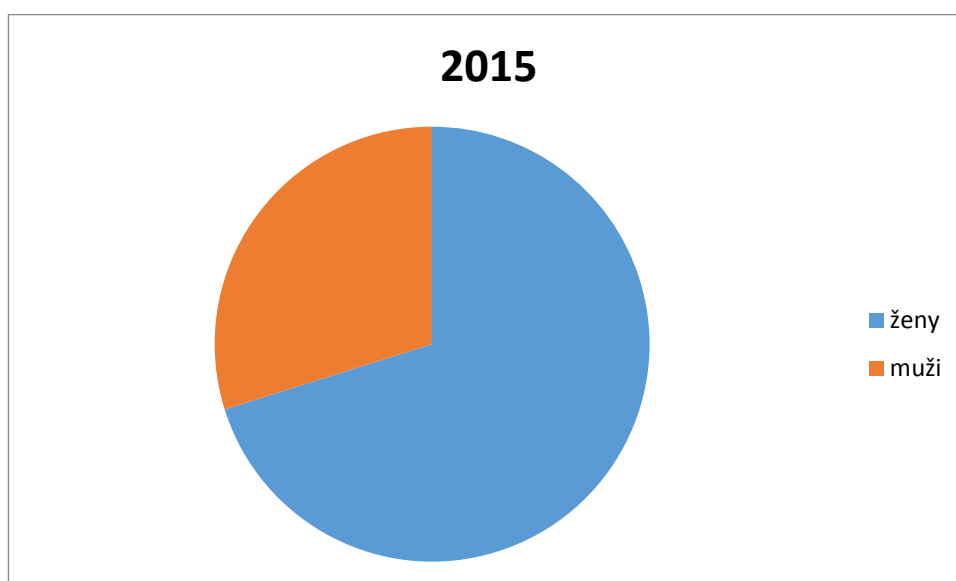
Uživatelům je poskytována nepřetržitá pomoc týmem zdravotního personálu a pracovníků v sociálních službách. Smysluplné naplňování volného času uživatelů je podporováno aktivizačními činnostmi.

Z důvodu hygieny a bezpečnosti nejsou v domově povolena vlastní zvířata. Rodinám je však povoleno přivést domácí zvíře na návštěvu s odkazem respektování vnitřního předpisu domova.

Vzhledem k lokalizaci domova mají uživatelé možnost využít vozidlo domova k soukromým účelům. Rodinným příslušníkům a návštěvám uživatelů domov poskytuje možnost ubytování v pokoji pro hosty a v neposlední řadě je uživatelům k dispozici na sesterně domova mobilní telefon. Na požádání přinese personál mobilní telefon na pokoj uživatele. Vzhledem k umístění domova je domov v nočních hodinách uzamčen.

Domov Hostomice - Zátor je menším, rodinným domovem se 67 lůžky, vždy plně obsazen, z větší části je osazenstvo domova tvořeno ženami. Pro zajímavost v současné době v domově bydlí 47 žen a 20 mužů. Je však samozřejmé, že tento údaj patří mezi často se měnící údaje, nelze jej tedy považovat za důležitý a závazný.

Graf 1 Obyvatelé Domova Hostomice - Zátor dle pohlaví⁵⁶

⁵⁶ Vlastní zdroj.

9 Kazuistiky

Paní J.S.

Paní J.S., 92 let, je v domově pro seniory od roku 2012, je mobilní, chůze s oporou hůlky, je orientovaná, málo komunikativní, společnost nevyhledává. Má syna, který bydlí nedaleko, dcera jí už umřela. Syn se stará o mentálně postiženého vnuka. Syn i vnuk paní J.S. pravidelně navštěvují. Vztahy v rodině jsou velmi dobré.

Paní dříve pracovala v kravíně, tudíž její finanční možnosti jsou velmi dobré. I přesto, že bydlí na jednolůžkovém pokoji, zbývá paní J.S. dostatek peněz pro vlastní potřebu. Paní J.S. si ovšem krom minerálních vod zcela nic nekoupí. Na stranu si dává jen peníze, které potřebuje na léky. Tato částka za léky, je ovšem velmi nízká. Všechny ostatní peníze a není jich málo, předá při první návštěvě po důchodu synovi.

Paní J.S. si svoji situaci zcela uvědomuje, hlavně v brzkém čase po důchodu, kdy vidí, jak si ostatní nakupují v kantýně. V těchto chvílích je paní J.S. schopna o svém problému hovořit s personálem. Uznat, že je jí to líto, že ona si koupit nic nemůže. Na otázku, proč by nemohla. Bez sebemenšího zaváhání odpoví: „Vždyť já to musím dát domů, dětem!“ na odpověď personálu, že nemusí, že to není její povinnost, přichází vždy taktéž stejná odpověď. „Když jsem tam bydlela, tak jsem přispívala skoro celým důchodem.“ Marná je pak snaha personálu, přesvědčit paní J.S., že když už tam nebydlí, tak není její povinností přispívat na domácnost. A v případě, že paní J.S. nechce již svoji situaci řešit, ukončí rozhovor o svém problému slovy: „Ale oni už jsou na to tak zvyklí, tak to přeci nemohu měnit.“

Paní A. K.

Paní A.K., 98 let, nastoupila do domova pro seniory v roce 2005, v době, kdy byla velmi čiperná, komunikativní, orientovaná. Paní A.K. měla čtyři děti, bohužel, již v době nástupu do domova pro seniory projevoval o paní A.K. zájem jen jediný syn, který ovšem za ní nebyl již několik roků. Důvodem, proč syn již svoji matku nenavštěvuje, jsou peníze.

Až do roku 2010, byla paní A.K. schopna rozhodovat o svých záležitostech sama, tedy i o financích. Do té doby byly návštěvy syna velmi pravidelné, a to v četnosti 1x měsíčně, vždy po výplatě důchodu, nesčetněkrát se však stalo, že syn

přijel i v tentýž den a na důchod si u své maminky počkal. Paní A.K. byla velmi spořivá dáma, nikdy si nic nekoupila navíc, říkala, že vše co potřebuje v domově má, tak proč utrácet. Ušetřila do dalšího měsíce i tu malou část důchodu, kterou ji odměřil syn z jejího zbytku důchodu.

Ovšem po roce 2010 se zdravotní stav paní A.K. začal zhoršovat, docházelo k výpadkům paměti, dezorientaci v místě a čase, syna přestávala poznávat a nechtěla mu tudíž dávat žádné peníze. Návštěvy syna se začaly snižovat, až před třemi lety přestal syn maminku navštěvovat úplně. Bylo to v době, kdy paní A.K. byl ustanoven zvláštní příjemce důchodu, neboť paní A.K. začala být zcela dezorientována, což vedlo k neschopnosti postarat se o své osobní záležitosti.

V současné době paní A.K. žije ve svém světě, nechápe žádné úkony ani činnosti, které jsou spojeny s její osobou. Paní A.K. není schopna vyslovit souhlas s vyplacením uspořené peněz, které se jí spoří prostřednictvím zvláštního příjemce, tudíž syn po zjištění této skutečnosti maminku již nenavštěvuje.

Paní J. D.

Paní J. D., 86 let, je v domově pro seniory od roku 2006. V současné době se po domově pohybuje s chodítkem, je mírně dezorientovaná hlavně časem, je však velmi společenská, což bylo také důvodem, proč si žádost do domova pro seniory podala sama, do domova se velmi těšila. Před nástupem do domova pro seniory bydlela u syna, avšak syn i jeho manželka byli celý den v práci a paní J. D. se cítila sama, opuštěná, a když se každý večer vrátili z práce, neměli na paní J. D. čas.

Paní J. D. měla pět dětí, ovšem v domově ji navštěvuje pouze syn, u kterého před nástupem bydlela a donedávna ji navštěvovala jedna z dcer, ta ale bohužel loni zemřela. Paní J. D. je již od svého nástupu pod velkým vlivem syna, již v samém počátku bez něho raději nic nerozhodovala. Paní J. D. je již v domově několik let, ale do dnešního dne nemá možnost nakládat se svým důchodem dle svého uvážení. Důchod paní J. D. od samého počátku jejího pobytu v domově chodí na účet syna, který z něho uhradí za maminku bydlení a stravu, a mamince nechá minimální částku na uhrazení léků. Ke zbývajícím částem důchodu nemá paní J. D. žádnou možnost přístupu. Za dobu pobytu paní J. D. v domově pro seniory se důchody několikrát zvyšovaly, v současné době paní J. D. není schopna říci výši svého důchodu, prý ji nezná.

Ačkoliv paní J. D. dala svému synu velkou důvěru, syn jezdí za maminkou velmi sporadicky, spíše pouze jen tehdy je-li třeba řešit nějaký problém, který maminka nemůže nebo není schopna vyřešit sama. Při každé takovéto návštěvě se však nezapomene přesvědčit o finančních možnostech paní J. D., tzn. kolik paní J. D. ještě dokázala ušetřit z té minimální částky, kterou mamince na její účet do domova pro seniory posílá. V případě, že se mu zdá ušetřená částka zbytečně velká, ihned přesvědčí paní J. D., aby z větší části vyzvedla našetřené peníze, a ty si pak opětovně odveze domů. Jelikož paní J. D. si kromě léků nic jiného nekupuje, dokáže několik měsíců po sobě ušetřit celou částku, která jí je synem zaslána.

Důvody přesvědčování k vyzvednutí peněz jsou pro paní J. D., vzhledem k jejímu věku a ke skutečnosti, že paní J. D. nemá v současné době přehled o tom, co spotřební zboží stojí, velmi rozumné. Většinou se v té době v domácnosti syna rozbije televize, pračka, auto, a bez auta by přeci nemohl zase za maminkou přijet. Důvod proč paní J. D. její syn kromě několika sušenek a pytlíku pomerančů, nikdy nic nepřiveze, bohužel paní J. D. nezná. Sama uznává, že se již několikrát před synem zmínila, že by měla chuť na nějaký dobrý zákusek nebo že by jí potěšila návštěva cukrárny. Bohužel obě přání, i po osmi letech pobytu paní J. D., zůstaly dosud nevyslyšeny.

Pan V. L.

Pan V. L., nastoupil do domova po smrti své manželky roku 2011, je imobilní, pohyb pouze na invalidním vozíku v doprovodu personálu, je orientovaný, avšak málo komunikativní, bezkonfliktní, naprosto přizpůsobivý jakékoliv situaci. Má dceru, která je vdaná a bydlí asi 40 km od domova pro seniory, 2 vnoučata a několik pravnoučat.

Pan V. L. celý život pracoval v železárnách, práce zde byla velmi těžká, zato však dobře placena. Z tohoto důvodu má pan V. L. lepší důchod než ostatní, kteří pracovali v jiných odvětvích. Zpočátku pobytu pana V. L. dcera navštěvovala častěji, asi zhruba tak jednou do měsíce. Asi tak po roce a půl pobytu pana V. L. v domově pro seniory, začaly návštěvy dcery rapidně klesat, nejdříve to bylo 1 x za dva měsíce, poté 1x za tři měsíce, až se četnost ustálila na 1x za půl roku.

Od samého počátku pobytu, tedy spíše od data, kdy pan V. L. našetřil nějaké peníze, si dcera pro našetřené peníze jezdí. Jezdí skoro v pravidelném intervalu a odváží si vždy stejnou částku ve výši 15.000,- Kč. Jako důvod potřeby dcera uvádí,

že to potřebují vnoučata nebo pravnoučata do domácnosti, na školu, na opravy. Tento důvod je samozřejmě pro pana V. L. zcela zásadní, neboť na svých vnoučatech a pravnoučatech velmi lpí, tudíž se nikdy nestane, že by částku vydat odmítl.

Při zjišťování důvodu proč se nechá tímto způsobem tak ovlivňovat, říká: „Přece je nenechám na holičkách, vždyť mám jenom je, tu jedinou dceru a její děti.“

Smutná je skutečnost, že krom „návštěvy“, ze které si dcera odveze svoji finanční podporu pro rodinu, v mezičase šetření peněz panem V. L., se asi nikdy pan V. L. návštěvy své dcery nedočká.

Pan Č. A.

Pan Č. A., je v domově již delší čas, od roku 2006, je zcela imobilní, ležící, je však orientovaný, komunikativní, rád čte a sleduje televizi. Celý život pracoval v zemědělství, je rozvedený, z manželství má dceru, která nebydlí nikde poblíž. Dceru nevychoval, neboť manželství vydrželo pouhé dva roky. Dcera za ním jezdí, tak jednou za rok, někdy 2x do roka. Ovšem žádné přívětivé vztahy zde asi nepanují, neboť sám pan Č. A. říká, že dcera přijede, jen když potřebuje peníze. Vždy po její návštěvě, je pan Č. A. o nějakou tu korunu chudší. Odveze si skoro vše, co pan Č. A. pod dobu její nepřítomnosti stačil našetřit. Na otázku proč jí ty peníze vždy dá, když ví, že jinak by dcera za ním neprijela, odpovídá velmi vyhýbavě, anebo řekne: „Vždyť je to dcera, musím jí to vynahradiť.“

Nezájem jeho dcery je mu však kompenzován zájmem syna jeho sestry, který za svým strýcem chodí opravdu pravidelně a rád. Nikdy nic po strýčkovi neřádá, naopak mu vždy přinese nějaké dobroty, které má on rád. Hlavně před Vánoci, se ho snaží navštěvovat co nejvíce, a vždy mu něco přinést. Právě tento čas je jedním z období, kdy dcera přijede, necelé tři neděle před Vánocemi je schopna si odvézt veškeré našetřené finance pana Č.V., kterému poté zůstanou peníze pouze na léky. na nějaké přilepšení během Vánoc, by bez ochoty synovce, mohl zapomenout.

Pan H. J.

Pan H. J., již bohužel v domově pro seniory není, několik dnů po sepsání níže uvedené kazuistiky, začaly u pana H. J. zdravotní problémy, proto byla nezbytná hospitalizace v nemocnici. Pan H. J. se již zpět do domova nevrátil, zemřel několik dní po svém nástupu do nemocnice.

Pan H. J. je v domově pro seniory již 4 rokem, je imobilní, avšak velmi společenský, komunikativní, velmi rád jezdí na výlety, navštěvuje všechny společenské akce pořádané domovem pro seniory. Pan H. J. má jednu dceru, která bydlí se svoji rodinou nedaleko domova pro seniory, asi 3 km. Do okolí domova chodí do lesa na houby. Je pravdou, že vždy když jdou z lesa, tak se za panem H. J. zastaví, ovšem krom těch hub, nic jiného nepřinesou. A to přesto, že do dnešního dne má plné dispoziční právo nakládat s důchodem pana H. J., nikdy nedala souhlas k tomu, aby si pan H. J. nechal posílat důchod do domova pro seniory.

Pan H. J. si je plně vědom toho, že po zaplacení jeho pobytu v domově pro seniory a po zanechání tzv. kapesného, které dostává pravidelně každý měsíc od dcery ze svého důchodu, dceři zbývá každý měsíc ještě částka ve výši 2.500,- Kč. Pan H. J. celý život pracoval v železárnách u pece, jelikož to bylo velmi rizikové pracoviště, byl tomu přizpůsoben i tehdejší plat, a proto i důchod, který pan H. J. dostává, patří mezi ty vyšší důchody.

Pan H. J. vždy říká, vždyť až umřu, tak to dcera stejně dostane, je jediné dítě, které mám, a částka která jí zůstává, není zase tak vysoká. Pan H. J. si po celou dobu pobytu v domově pro seniory nic nekoupil, krom běžných sladkostí ke kávě. Raději než, aby utrácel za minerálky, pije čaj, který ovšem nemá vůbec rád, ale je zadarmo. A tak šetří, jak se dá, aby dcera až tady jednou nebude, měla něco pro začátek, když už nebude moc přispívat každý měsíc.

Paní L. K.

Paní L. K. je v domově pro seniory již 6 let, při nástupu byla velmi komunikativní, orientovaná, pohybovala se velmi rychle s pomocí chodítka. Společnost však moc nevyhledává, i když si ráda povídá, ale raději v soukromí na pokoji. Má dvě dcery, jedna dcera bydlí až na Slovensku, druhá dcera bydlí nedaleko domova pro seniory, asi necelých 5 km. Do domova za maminkou chodí nepravidelně, ale chodí, vždy když má čas, i když třeba na pár minut, ale nezapomene se zastavit, aspoň jednou za 14 dnů.

Po celou dobu pobytu, kdy paní L. K. byla mobilní, orientovaná, probíhaly návštěvy její dcery bez problémů, vždy paní L. K. přivezla nějaký zákusek, ovoce či limonády. Za poslední půl rok se zdravotní stav paní L. K. výrazně zhoršil, začala mít výpadky paměti, občasná dezorientace, bludné představy. V té době dcera paní L. K.

začala na návštěvy jezdit jen v případě, kdy jí zavolal personál domova, že je nezbytně nutné, aby z důvodu zhoršení zdravotního stavu paní L. K. přijela.

Na jednu takovou návštěvu dcera přijela i s paní notářkou, paní L. K. po jejich odjezdu uvedla, že už jí ten majetek přepsala, neboť už tady dlouho nebude. Za několik dnů přijela paní L. K. na návštěvu znovu, a tehdy si se souhlasem paní L. K. nechala převést na svůj účet všechny finanční prostředky, které paní L. K. za svůj pobyt v domově pro seniory stačila našetřit.

Finanční hotovost, kterou paní L. K. našetřila za 6 let, se pohybovala kolem 50.000,- Kč, přičemž paní L. K. si je vědoma, že má ještě druhou dceru, která za ní nemohla jezdit tak často. Ovšem i přesto, učinila svá rozhodnutí pouze ve prospěch jedné dcery, neboť ta jí slíbila, že se rozdělí se svojí sestrou později.

Od těchto kroků již uplynuly tři měsíce, a když se paní L. K. své dcery v době, kdy nemá výpadky paměti a vše si dokáže dobře uspořádat ve své mysli, zeptá, zda už se vyrovnala se sestrou, vždy dostane stejnou odpověď, že na to ještě nebyl čas, neboť bydlí daleko.

V současné době paní L. K. svého rozhodnutí trochu lituje, ale bohužel, její výpadky paměti a dezorientace, se stupňují a jsou stále častější, takže za nějaký čas, už o těchto svých unáhlených krocích ani nebude vědět.

Od doby, kdy došlo k těmto majetkovým a finančním transakcím, již uplynulo několik měsíců, dcera, která takto získala nemalou finanční hotovost a majetek, byla od té doby za maminkou na návštěvě pouze jedenkrát, přestože předtím byl schopna svoji matku navštěvovat každých 14 dnů.

Paní K. A.

Paní K. A., je sice v domově teprve rok a půl, ale již při nástupu do domova měla velké problémy s penězi. Často se jí stávalo, že v měsíci prostě s penězi nevystačila a poslední dny v měsíci byla většinou pouze o pečivu a čaji. Byla přesvědčena, že nástupem do domova se kromě zdravotních problémů vyřeší i problémy finanční. Bohužel tomu tak není, zdravotní problémy se stabilizovaly, finanční nikoliv.

Paní K. A. má problémy s chůzí, chodí pouze s pomocí velkého, opěrného chodítka, je však velmi komunikativní, společenská, vnímavá. Často však velmi konfliktní, ráda vyvolává hádky a problémy.

Paní K. A. má dceru a syna. Dcera za ní jezdí častěji než syn a občas mamince přiveze nějakou tu sladkost. Syn za maminkou jezdí velmi sporadicky, spíše tak jedenkrát za měsíc, z důvodu, aby mu maminka přispěla na elektřinu či jiné záležitosti, které prý musí kolem nemovitosti, kterou mu maminka přenechala, zatím pouze k bydlení, zajistit. Na dotaz, proč stále ještě dofinancovává nemovitost, v které již nebydlí, říká, že je to přeci její povinnost přispět, když je nemovitost stále ještě v jejím vlastnictví.

Po příspěvku synovi na nemovitost se již několikrát stalo, že paní K. A., bohužel, pak neměla ani za zaplacení léků, které jsou pro ni velmi důležité pro zajištění pohybu v rámci schopností a možností paní K. A.

Důchod paní K. A. je opravdu velmi nízký, což má za následek, že po zaplacení pobytu a stravy v domově pro seniory, jí zbývá k užívání velmi nízká částka, tak přibližně kolem 1.500,- Kč, z které ještě 1.000,- Kč dává synovi z přesvědčení, že je to tak správné. Ovšem velmi často se pak stává, že paní K. A. v kolektivu řeší problém, že ostatní senioři si mohou koupit něco na přilepšenou, zatímco paní K. A. bohužel nemůže. V těchto okamžicích si paní K. A. uvědomí, že peníze by synovi dávat neměla, vždyť jí taky nikdo z příbuzných na živobytí nepřispíval, a jak sama říká, v životě to měla zrovna lehké. Vždy pracovala manuálně, což se podepsalo na jejím zdravotním stavu. Avšak při další návštěvě syna tyto situace zcela vytěsni ze své mysli, a opětovně synovi finančně přispěje.

Příspěvky si pak posléze odůvodní sobě i svému okolí, že syn to potřebuje přeci více než ona, neboť paní K. A. stačí, jak sama říká, že má kde spát a co jíst a nic víc přeci nepotřebuje.

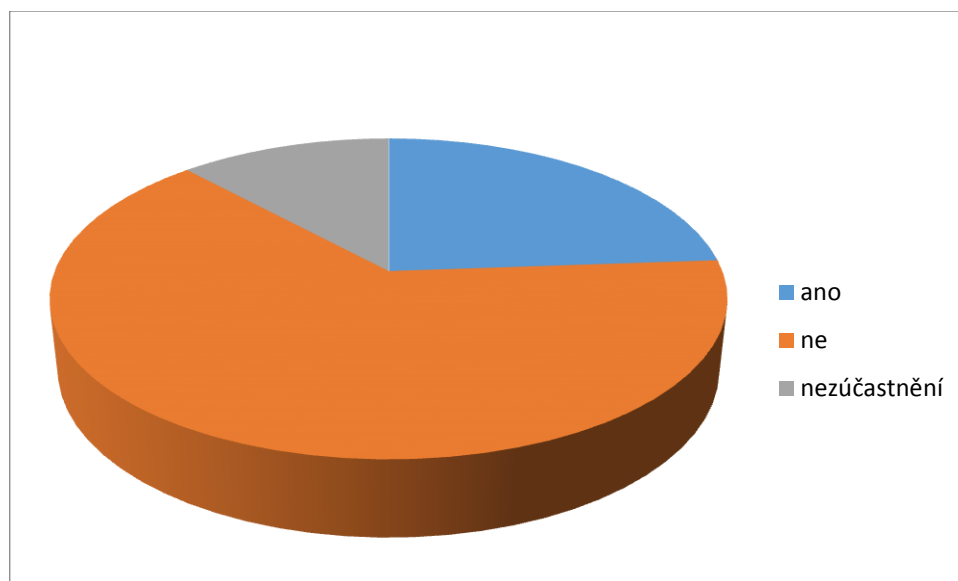
10 Anketa

Ve vztahu ke stanoveným hypotézám byla jako podpůrná metoda kazuistiky pro dokreslení problému a zjištění potřebných údajů využita jednoduchá metoda - anketa.

Ze všech 67 uživatelů poskytovatele služeb Domova Hostomice - Zátor, se ankety zúčastnilo 59 uživatelů, ostatních 7 uživatelů se nemohlo ankety zúčastnit vzhledem ke svým dosud zachovaným schopnostem a možnostem, z důvodu hospitalizace v nemocnici se nemohla zúčastnit 1 uživatelka.

Všem respondentům ankety z důvodu získání přesné jednoznačné odpovědi, byla položena stejná, jednoduchá uzavřená otázka: „*Podporujete svoji rodinu či své příbuzné penězi z Vašeho důchodu?*“

Graf 2 Finanční podporování svých rodin či příbuzných⁵⁷

Výsledek ankety ukazuje, že míra vyžadování finanční podpory rodin či příbuzných od svých seniorů, není až tak vysoká, ovšem není to výsledek, o kterém by se mohlo říci, že je zanedbatelný. Je třeba si uvědomit, že do budoucna, v rámci prohlubování finančních potíží rodin, souvisejících se špatnou sociální a ekonomickou politikou státu, je velká pravděpodobnost, že míra finanční podpory by se mohla výrazně zvýšit a po čase by mohla dojít až k alarmujícím výsledkům. Proto je velmi důležité mít o tomto problému seniorů přehled, aby bylo možno včas hledat nějaká řešení a eliminovat tak důsledky s tím spojené.

⁵⁷ Vlastní zdroj.

11 Závěr

Všechny druhy násilí představují jednu část z mnoha problémů dnešní doby. Problém se stává ještě závažnějším, jestliže násilí probíhá v rámci rodiny či příbuzných, tam by přeci logicky měla převahovat vzájemná laskavost, solidarita, empatie, neboť rodina představuje vedle zdraví, nejvyšší hodnotu života. V rámci rodiny by si lidé měli zachovávat lásku, úctu, pomoc a podporu.

Z důvodu účinné boje proti násilí, je důležité násilí poznat a pochopit závažnost tohoto násilí. Je to také jedním z důvodů proč tato bakalářská práce pojednává o problematice násilí na seniorech. Senioři, je velmi riziková skupina ve společnosti, z důvodu svých snížených či oslabených možností obrany. Společnost se proto k tomuto problému nesmí obracet zády a vždy by měla být připravena poskytnout pomoc, toto platí pro všechny oběti nejen seniory.

Z výše uvedených kazuistik byl zjištěn hlavní cíl bakalářské práce, a to reálná skutečnost, že pachatelé, kteří svým jednáním v ojedinělých případech vykazují všechny znaky násilí, jakožto znaky trestného činu, se ničeho trestného vlastně nedopouštějí. Je to dáno jedním důležitým faktem, který i jasně vyplývá ze shora uvedených kazuistik, a to že finanční zneužívání seniorů, probíhá ze strany seniorů, tedy obětí, zcela dobrovolně. Samozřejmě by se o způsobu této takzvané dobrovolnosti dalo dlouze diskutovat, protože skoro ve všech případech, kdy byla oběť upozorněna, že tzv. „sponzorství“ není její povinností, jasně vyšlo najevo, že kdyby pachatelem nebyl rodinný příslušník, tak by oběť byla ochotna přemýšlet o tom, zda by nemohla svého počínání zanechat. I kdyby ovšem takto dobrovolně neprobíhalo, je tu důvod předpokládat, že senior, pobývajícím v pobytovém zařízení, ze strachu, že ho rodina přestane navštěvovat, nikdy trestní oznámení neučiní.

A v poslední řadě je nutno také si uvědomit současnou nedostatečnou legislativu finančního zneužívání seniorů. Žádná současná legislativa totiž neukládá sociálnímu zařízení ohlašovací povinnost v případě finančního zneužívání seniorů.

Pro naši společnost je tedy velmi důležité zjištění, že ve většině případů se jedná „pouze“ o negativní jev společnosti, při kterém dochází k překročení morálních zásad. Smutným ukazatelem je však skutečnost, že tyto morální zásady překračují osoby, které

by měly mít k sobě velmi blízký vztah. Většinou jde o osoby, u kterých bohužel slova jako láska, úcta, respekt nic neznamenají, jde jim jen o svůj vlastní zisk.

Slovo pouze je dáno do uvozovek, neboť míra tohoto negativního jevu společnosti, je mnohem vyšší než v letech minulých. Nastal tedy čas, uvědomit si, že I senior je součástí naší společnosti, i když už bohužel není produktivní součástí, nepohlížet na něj jako na přítěž naší společnosti, ale jako na lidskou křehkou bytost, která je většinou odkázána na pomoc druhé osoby.

Obě stanovené hypotézy byly v rámci kazuistik verifikovány. Hypotéza č. 1 byla zcela potvrzena ve všech uvedených kazuistikách. Opravdu v současné době k finančnímu zneužívání seniorů dochází hlavně ze strany rodiny či příbuzných. Tento výsledek je i zčásti ovlivněn platností zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který eliminoval možnost finančního zneužívání zaměstnanci sociálních služeb. Hypotéza č. 2 byla též v rámci kazuistik potvrzena, neboť při samotném finančním či majetkovém zneužívání si senior, užívající pobytové sociální služby, v rámci svých dosud zachovaných schopností a dovedností, není schopen toto zneužití v dané probíhající chvíli uvědomit. Pokud si někdy uvědomí, že se stal obětí majetkového či finančního zneužití, bývá to vždy až mnohem později, po odeznění celé této situace, v době kdy už není možno tuto situaci změnit. Je to dáno tím, že senior potřebuje více času na pochopení celé situace, neboť procesy myšlení u seniorů probíhají pomaleji. Právě tuto indispozici seniorů pachatelé páchající tuto činnost dobře znají a umějí ji ve svůj prospěch využít.

Nejen tento důvod, že senior není schopen si v dané situaci uvědomit, že se obětí stal, ale i výsledky míry frekvence a rozsahu finančních či majetkových zneužívání, by mohly být důležitými podklady či ukazateli pro společnost, aby se snažila o změnu v právní legislativě, např. zakotvení finančního či majetkového zneužívání jako trestného činu. Aby bylo možno v případě situace finančního či majetkového zneužívání seniora ze strany rodiny či příbuzných v pobytových sociálních zařízeních, činit kroky k vyřešení či alespoň zmírnění tohoto problému i na podnět veřejnosti, nejen čekat na podnět od samotné oběti. Nejlepším řešením pro takové situace by bylo uzákonění ohlašovací povinnosti sociálního zařízení. Toto opatření by bylo velmi vhodné v rámci řešení tohoto problému, neboť ne každý dokáže o pomoc požádat sám.

Dokud ovšem nebude těmto situacím právní legislativa zcela nakloněna, nezbyvá nic jiného než se snažit eliminovat tyto situace cestou preventivní, což znamená co nejvíce jim předcházet. Jako jedna z možností se nabízí dostatečná výchova vlastních dětí k lásce a k úctě ke svým rodičům, jako tomu bylo kdysi v době, kdy děti ještě svým rodičům vykaly.

A právě toto je problémem společnosti jako celku, podpora rodiny, nejen řešit zabezpečení výchovy v rodinách, ale vyjádřit podporu v rámci předškolní a školní výchovy, zabezpečit volnočasové aktivity, při kterých by se prohlubovala soudržnost a solidarita, celistvost, jak v kruhu rodinném, tak i v rámci celé společnosti.

Dalším neméně významným preventivním opatřením, na které by se měla společnost zaměřit, je osvěta pro širokou veřejnost, neboť právě ta může značně eliminovat množství těchto případů zneužívaných seniorů. Eliminování těchto případů je ovlivněno znalostmi dané situace, neboť čím více seniorů bude znát, co to vlastně je finanční či majetkové zneužívání, budou umět ihned rozpoznat situaci, pokud se v ní sami ocitnou, a tím i částečně samostatně řešit či odolávat samotnému pachateli.

Každý člověk bude jednou senior, proto jeho současný postoj k problémům dnešních seniorů, je nedílnou součástí, jeho budoucího života. Určitě se nikomu představa, o tom, jak ve své poslední fázi života, živoří a počítá každou korunu, nebo jak bohužel nemá ani na své léky, na základě kterých je život každého seniora snesitelnější a veselejší, nezdá jako důstojný život, který by chtěl zkusit na vlastní kůži. Aby tomu tak nebylo, nesmí se společnost k tomuto problému otáčet zády, ale musí tento problém začít co možná nejdříve řešit, i když to bude velmi bolestná, dlouhá a náročná cesta. Ale každý smysluplný cíl, přeci za trochu námahy stojí!

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
2. GJURIČOVÁ, Š. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2002, 101 s. ISBN 80-7021-416-3.
3. HAMILTON, I. S. *Psychologie stárnutí*. Praha : Portál, 1999, 319 s. ISBN 80-7178-274-2.
4. HAŠKOVCOVÁ, H. *Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi*. 1. vyd. Praha : Galen, 2012, 194 s. ISBN 978-80-7262-900-8.
5. HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. 2. vyd. Praha : Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
6. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha : Portál, 2007, 285 s. ISBN 978-807-367-269-0.
7. JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. Ostrava : Ostravská univerzita, 2006, 96 s. ISBN 80-736-8110-2.
8. KAISER, G. *Kriminologie*. 1.vyd. Praha : C. H. Beck, 1994, 268 s. ISBN 80-7179-002-8.
9. KALVACH, Z., KOVAL, Š. *Geriatric a gerontologie*. Praha : Grada, 2004, 861 s. ISBN 80-247-0548-6.
10. LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada, 1998, 343 s. ISBN 80-716-9195-X.
11. MICHALÍK, J. *Poradenství uživatelům sociálních služeb*. Pardubice : Pardubická tiskárna Silueta, s. r. o., 2008, 142 s. ISBN 978-80-903658-2-7.
12. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. Praha : Eurolex Bohemia, 2001, 419 s. ISBN 80-86432-08-4.
13. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2004, 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
14. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI - Wolters Kluwer, 2008, 528 s. ISBN 978-80-7353-376-8.

15. PACOVSKÝ, V. *O stárnutí a stáří*. Praha : Avicenum, 1990, 135 s. ISBN 80-201-0076-8.
16. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Aleš Čeněk s. r. o., 2012, 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
17. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. Praha : Portál, 2011, 186 s. ISBN 978-80-7367.
18. VAJNEROVÁ, I. Když se stáří stane peklem. *Sanguis*. 2009, roč. 10, č. 72, s. 108. ISSN 1212-6535.
19. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha : Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
20. VIDOVIČOVÁ, L., GREGOROVÁ, E. My jsme stáří nezavinili, čeká to každého. *Povaha a prevence diskriminace seniorů v ČR*. Život 90, 2008, s. 40. ISSN 0038-0288.

Absolventská práce

1. KOČEOVÁ, B. *Problematika adaptace seniorů v domově pro seniory*. Březnice, 2014. Absolventská práce. Vyšší odborná škola Březnice, Vedoucí absolventské práce : Mgr. Alena Uherková.

Internetové zdroje

1. Bílý kruh bezpečí. *O nás - Poslání a činnost organizace* [online]. Praha. :Bílý kruh bezpečí, z.s., 2009 [cit. 2015-04-13]. dostupné z www: <http://www.bkb.cz/>.
2. CENTRUM PORADENSTVÍ PRO RODINNÉ A PARTNERSKÉ VZTAHY. *Poslání služby* [online]. 2015 [cit. 2015-04-13]. dostupné z www: <http://www.centrum-poradenstvi.cz/intervencni-centrum>.
3. DOMOV SENIORŮ HOSTOMICE - ZÁTOR. *Kouzlo místa* [online]. Zátor [cit. 2015-02-25]. dostupné z www: <http://www.domovhostomice.cz/index.php?page=kouzlo>.
4. EVROPSKÁ CHARTA PRÁV A POVINNOSTÍ STARŠÍCH OSOB POTŘEBUJÍCÍCH DLOUHODOBOU PÉČÍ A POMOC. *Preambule* [online]. [cit. 2015-02-25]. dostupné z www: <http://www.ldn-rybitvi.cz/dokumenty/Chartaprav.pdf>.

5. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Listina základních práv a svobod* [online]. Praha. : Parlament České republiky, [cit. 2015-02-25]. Dostupné z www: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.
6. ROSA. *Úvodem* [online]. Praha. : ROSA, 2014 [cit. 2015-04-22]. dostupné z www: <http://rosa-os.cz/informace-pro-seniory/uvodem/>.
7. SESTRA+. *Odhalování domácího násilí* [online]. Praha, : MLADÁ FRONTA a. s., 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z www: <http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/odhalovani-domaciho-nasili-469518>.
8. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV- OMBUDSMAN. *Úvod* [online]. Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 2015-04-13]. dostupné z www: <http://www.ochrance.cz/>.
9. *Všeobecná deklaráce lidských práv* [online]. [cit. 2015-01-02]. Dostupné z www:http://www.korunka.gns.cz/rady_skoly/vseobecna_deklarace_lidskych_prav_.htm.
10. ŽENA-IN. *Počet týraných seniorů roste* [online]. F-ART AGENCY, s.r.o., 2000-2015 [cit. 2015-04-22]. dostupné z www: <http://zena-in.cz/clanek/pocet-tyranych-senioru-roste>.
11. ŽIVOT 90. *Poslání organizace* [online]. 2008-2009 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z www: <http://www.zivot90.cz/105-o-nas/148-poslani>.

Zákony:

1. ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, částka 37, 61 s. dostupné z www: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.
2. ČESKO. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1990, částka 35, 35 s. dostupné z www: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200>.

Seznam grafů a obrázků

1. Graf č. 1: Obyvatelé Domova Hostomice – Zátor dle pohlaví
2. Graf č. 2: Finanční podporování svých rodin či příbuzných
3. Obrázek č. 1: Domov Hostomice – Zátor - historická fotografie
4. Obrázek č. 2: Domov Hostomice – Zátor – současná fotografie letecký pohled
5. Obrázek č. 3: Domov Hostomice – Zátor – současná fotografie jídelna